

Petrus Mussonius
‘Pompeius Magnus’

Tragoedia
(1621)

Bernhard Paul
Institut für Klassische Philologie
Lehrstuhl Lateinische Philologie
Universität Regensburg
Universitätsstraße 31
93040 Regensburg
Dezember 2013

Personae

Pompeius	Magnus
Cornelia	Pompeii uxor
Sextus Pompeius	
Domitilla	Matrona
Deiotarus	Rex
Q. Metellus Scipio	
Domitius Aenobarbus	
L. Afranius	
T. Labienus	
Faonius	
Philippus	Libertus Pompeii
Augur	
Aruspex	
Vates	
Pullarius	
Legatus	Regis Iubae
<Centurio Pompeii>	
Exercitus Pompeii	
C. Iulius Caesar	
M. Antonius	
Cn. Domitius	
Centurio	
<Centurio Caesaris>	
Exercitus Caesaris	
Ptolemaeus	Aegypti rex
Theodorus	
Achillas	
Pothinus	
Septimius	
<Ptolemaei Pater>	
Explorator	

Argumentum actus primi

Pompeius Magnus de bello ex animi sententia gerendo magnopere sollicitus variis somniis perturbatur atque imprimis eo, quo sibi videbatur Romae pleno foro, cum populus ludis publicis interesset, ita versari, ut in aedem Veneris summa totius plebis acclamatione atque plausu duceretur; quo in exornando bellicis spoliis templo hac cogitatione percellitur fore tempus aliquando, cum Caesar gentilitiam deam Venerem devicti a se Pompeii praeda illustrabit. adsunt Deiotarus rex et Q. Metellus Scipio, qui non commoveri oportere ducem belli eiusmodi spectris demonstrant. Labienus interim panico quodam terrore perculsa castra tumultuari nuntiat; quo cognito exercitum lustraturus discedit Pompeius. Caesar ex altera parte prodit in scaenam stipatus duobus, M. Antonio et Cn. Domitio, ad adversariorum exploranda consilia. severe et acriter exercitum increpat ob fugam, quam Dyrrachio praelio foedam cepisset. ardore pugnandi se compensaturos milites illam timiditatem pollicentur.

Actus primus <Scena prima>

Pompeius

Pomp. Nocturna saepe spatia traducat vigil
Princeps necesse est; cura commissi gregis
Nos longiore perfrui somno vetat.
Tamen opprimuntur languido interdum et gravi
Sopore mersi principes. sed quae caput 5
Curis gravatum relevet aut viduet quies,
Cum varia dulcem, quem thoro fusus capis,
Imago somnum turbet et mentem anxiam
Obiecta reddant spectra, quae mittit sopor?
Hac nocte tremui totus, et lectus solo 10
Quatiente in altum tollitur vasto impetu,
Videoque monstra, quae recenseri piget.
Ego narro visa dubius et, quorsum polo
Delapsa, gelido quaero percussus metu.
Sublimis auras alitis ritu seco 15
Medioque raptus collocor Romae foro.
Adsunt Quirites, quos theatrales tenent
Scenae apparatu maximo et ludi iuvant.
Affusa circum plebs, ut aspexit, manu
Plaudente voces iactat in coelum, sui 20
Testes amoris, meque consociat polo.
Stupefactus adsto. festus ut vocum assilit
Sonus undecumque, qui foro affusus tonat!
Cum me per ora civium patrem audio
Patriae vocari, populus occurrit frequens, 25
Clamore complet urbis augustae fora.
Quod inde damnum, Magne Pompei, times?
In durio rem tu trahas partem, tibi
Quod populus uni laetus assurrexerit,
Quod amet, honoret, laudet, observet, colat 30
Patrem, salutem, vindicem, columen, ducem?
Posthac quid ipse maius a populo impetres?
Subsiliit actus gaudio et blando, suas
Quem nominarat ante delicias, vocans
Excepit ore. nunquid ostentum subest, 35
Quo te tuosque numen e coelo petat?
Amoris in te maius indicium queas
Expetere quam quod plebis acclamatio

Exprompsit in te pectus indulgentius?
 Ita sit. sed ille saepe mutatur favor 40
 Odiique flammam velat et virus premit.
 Hodierna facilem, crastina iratum dies
 Tibi reddet; unum profer in medium ducem,
 Quem non procella saeva popularis status
 Pervertit. id me cruciat, hanc metuo facem. 45
 Deinde quo me somnii abduxit pavor?
 In Veneris aedem videor efferrī sacram
 Omniaque lustrō tecta, quae variis ovans
 Exorno praedis; spolia quae bello extuli
 Opima, victor explico; his templum instruo. 50
 Quid ista per me templa decorantur novis
 Vestita signis? cur ad hoc potius labor
 Noster petitus, Veneris ut templum sua
 Pompeius ornet dextera, ut spolia inferat?
 Quo me propellunt fata? quo factum meum 55
 Portenta ducunt? mēne delectum, tuae
 Vt gentis ipsam, Caesar, addictam deam,
 Aliena stirpis Iuliae illustrem sacra?
 Si quid timendum est, hic ferit pectus timor,
 Mihi luctuosa damna ne spectrum creet, 60
 Quod dormienti blandus obiecit sopor.
 Ipse mihi certus augur et verax ero
 Coniector: adsum, visa qui evolvam data.
 Iam fata cerno nostra, non quaero Oedipum,
 Has qui scienter solvat ambages: patent. 65
 Praesaga mens est Caesarem eventus bonos
 Feliciori Marte adepturum et deae
 In templa Veneris spolia laturum mea,
 Quae colligenda Caesari dederō fugax.

<Scena secunda>

Pompeius, Deiotarus, Q. Metellus Scipio, <T. Labienus>

Deiot. Acuenda, princeps, agmina ad bellum monet 70
 Praeceptis, citatus, avidus, impatiens morae
 Caesar. nec ista milites nostros tamen
 Praepropera terret ad trucis pugnae datum
 Signum voluntas, vulneri et ferro obviam
 Ibit paratus miles et forti gradu 75

- Excipiet acres impetus. votum est mori.
 Agitata motu sed repentino fremunt
 Composita bello castra. quo pellit fragor,
 Excitus unde, nescit et miles petit.
- Pomp. Mihi, quem tumultum dicis exortum, novus 80
 Non est; sed unde tantus erupit sonus
 Fremitusque, quaero; saepe, dum fessos quies
 Solidaret artus, contigit somnum excuti,
 Inusitato corpus emotum quati
 Pavore, mea quo castra trepidarunt metu. 85
- Scip. Et ista pectus forte tantillum sua
 De sede moveant? quidquid horroris cient
 Tenebrae profunda nocte, in infaustum et malum
 Torquebis omen? potius exundet furor
 Iraeque in hostes, quos gubernarit fera 90
 Rabies inopsque mentis et stultus tumor.
 Stet pectus ingens, ora non mutet color.
- Deiot. Ignara vinci corda non, princeps, geris?
 Incurrat, erret, peragret in vultu nigra
 Nubes doloris? terror exanimet ducem? 95
 Pompeius unus horreat? coelum licet
 Minetur, ipsa terra defensum volet.
- Pomp. Deiotare, non est pectus obsessum metu,
 Quem temnere ausis, ira nos caeli premit
 Sed certa, sed nos ignis attactos cadens 100
 Petit et cremabit; hostis e caelo ruit;
 Facibus suis nos urit, absumit deum
 Hominumque rector Iupiter. non me putes
 Commenta velle cudere; hoc monstrum accipe
 Scipioque, cuius pectori arcanum inseram. 105
 Nondum ortus alto tulerat Oceano caput
 Radiisque montes lucis ignivomae pater
 Diverberarat Phoebus aut stellas polo
 Fugarat. ecce! piceus et pinguis vapor
 Colligitur et se glomerat, hostili e globo 110
 Emergit, ignes concipit, flammam iacit
 Liquidosque tractus tranat ardenti face.
 In nos cucurrit tramitem oblongum trahens,
 Instar cometarum quique commotus salit
 Agitante vento seque in adversos rotat. 115
- Deiot. At statue, princeps, signa, quae irato aestimas
 Deducta coelo – pace sit dictum tua –,
 Inanitatis plena: quod splendor micat,
 Quod flamma fulsit, quod tremit tellus, aves
 Quod praevolarint ante distinctas plagas 120
 Lituo, quod ater coluber interverterit

	Iter institutum, bubo quod moestas ciet Feralis ore noenias, id te movet Angitque? nihil est, Magne Pompei, tuos Quod vertat animos teque sollicitum auferat.	125
	Firmamen unum sit tibi causae aequitas. Quae cum stet a te, quid superstitio, precor, Praestringat aciem mentis et lucem tuae? Contra minaces ire praestiterit vagae Sortis furores. pertinax virtus sua	130
Scip.	Opponat armis arma. votivo tamen Demulceamus numen aethereum sacro. Bellum gerendum est. res in extremum locum Deducta, princeps, praelio dirimi petit Contentionis odia, quae bellum fovent.	135
	Quid? extimescas? nunquid Armipotens favet? Dyrrachia felix pugna, cum pulsum, abditum Victumque longe Caesarem pepulit ferox Congressus ille; reliqua praestruitur lues Mox inferenda; nunquid obstat deum	140
Deiot.	Denuntiatus ullus augurio furor? Tibi fulminandum est; vim supernarum tibi Rerum arbitraris posse, quod ferro tenes, Obterere? quoties augurum spretos leves Constat labores, triste cum ferrent polo	145
	Vidisse signum nec sibi iratis diis Placere bellum suscipi! quod sors dedit Regitque casus, numinum id vocem canas? An apertiora – Magne Pompei, refer! – Documenta quaeras? Caesarem interdum audio	150
	Risise sacras hostias; quando litat Diis sacerdos, exta si turpes notant Intus colores, victima e manibus fugit Trepidante cursu, 'sit mihi virtus', ait, 'Generosa faustum numen, augurium ratum.	155
Pomp.	Mihi quod negarit hostia, id virtus parit.' Infracta non sunt corda, non animus mihi Solutus, etsi numinum strarint minae. Sed audiendus miles, atque ardor meis Novus ingerendus.	
Lab.	verte, quem firmas gradum, Iterumque, quo sint castra, speculeris loco. Pavor impotenter disiicit, ferrum undique, Quod fors ministrat, mente confusa rapit – Ingruere bellum diceres, rupto aggere Motare castra Caesarem insano excitum	160 165

Amore Martis – totus atque armis furit
 Furor iuventae. properus hinc effer gradum.
 Pomp. Labiene, quid me conscius tanti moves
 Pavoris? is me non ducem latuit pavor.
 Scio, quo trahamur: numinum infestus polus 170
 Multo ante tristes loquitur et signat notas.
 Superandus autem terror et forti tremor
 Animo domandus. ite! moderantem audiant
 Equitum phalanges et graves peditum manus.

<Scena tertia>

Caesar, M. Antonius, Cn. Domitius

Caes. Res agitur, o dii, magna! distracti duo 175
 Vtrinque quatiunt pondus imperii duces.
 Ego mente tristi verso, quae diro obruta
 Et luctuoso gentium victrix feret
 Dominaque bello Roma: terrifici prement
 Romam fragores, sanguinis rivi alluent. 180
 Quid istud est, quod esse quassatam volunt
 Dii praepotentes patriam, quod nos furor,
 Ambitio, pestis tetra regnorum occupat
 Torretque, inustos urit ardenti face?
 Ego me meorum civium coede oblinam 185
 Iugulemque, quotquot Marte restiterint fero,
 Communionem iuris obstrictos pari,
 Vt ipsa per me Roma adaequetur solo,
 Pulsabat apice quae superbifico polum?
 Hoc execrandum facinus, hoc tetrum nefas 190
 Abominare, Caesar, hoc omen fuge,
 Depone ferrum, tela, quae dextram gravant,
 Confringe! pectus aeneo septum ocyus
 Thorace nuda, vindica Romam metu!
 Coecumne stringas in tuos gladium? tuo 195
 Tot innocentes ense confodias? vide,
 Quo te ira pellat! quod tenes, ferrum excute!
 Egon' ut recondam tela nec terra et mari,
 Qui nomen aequae pacis oderunt, sequar,
 Ego sim tumultus auctor aut accenderim, 200
 Quae suscitantur Marte bellorum faces?
 Cur efferatum, Magne Pompei, furit

Vtriusque pectus? cur inardescunt genae
 Tetro furore, vultus incensus rubet?
 Ponatur odium; frange, quos motus citas. 205
 Firmemus ambo foedus et pacem ultimam:
 Qui principatus quique sublimis gradus
 Tanto petitus ambitu fuerat, nihil
 Animum ulcerabit. testor aeternam Styga.
 Vterque sese in urbe privatum gerat 210
 Ritusque servet patrios belli immemor.
 Sed quid frequentes mitto legatos, prece
 Qui te fatigent quique te placent? meae
 Legationis verba, quae pacem offerunt,
 Et postulata respuis nimium ferox, 215
 A te superba quae reportarunt mei
 Responsa? quae te principem vallat cohors,
 Iuvenilis aetas, nunquid insanissima
 Me non ferendis lacerat immeritum probris?
 Sed me scelestum meque praecipitem vocet, 220
 Non tuear ipsum, quod mihi raptum est, decus?
Dom. O terror ingens hostium, o columen rei,
 Caesar, labantis publicae, o firmissimum,
 Quod restat et quod laudo, propugnaculum,
 Totas opes effunde, quas adveximus! 225
 Removendus hostis, cuius obiectae rates
 Clausere maria, quique, quos ferro nequit,
 Secessione, fraude, contectis dolis
 Circumvenire tergiversando parat.
 Sed nunquid haeres, Caesar? attonitus iaces 230
 Invictus olim? tune, quem populi pavent,
 Quem Mars ad arma proiicit, metuas tibi?
 Indigna fuerint dubia consilia et vagum
 Variumque pectus; perge, quo causam vides
 Magno approbantum numinum assensu trahi! 235
 Metuenda prae te castra quin, Caesar, moves?
 Procrastinesne capere, quem dedunt dii?
 Pavefactus hostis cedit et latebras novas
 Sensim aucupatur. sequere, det poenas, ferat;
 Congredere, Caesar, nostra condiscat pati 240
 Imperia et ausus mente conceptos truci
 Attenuet. illi spiritus tumidos dedit,
 Quae te represso pugna successit prior.
Caes. Nullane mecum pace coniungi velit 245
 Pompeius? a me dulce responsum tulit;
 Contra ille durum semper insolita appetens
 Remisit. armis arma, violentum impetum
 Violentiore cogit inhibere impetu.

	Te, patria, testor, cuius armatae manus Pridem nefando dividunt ferro sinum	250
	Fodiuntque pectus: crimen alienum innocens Sustineo. si me noxa vel turpat levis Contaminatum, si recusantem audies Exuere rigido, qui fodit, gladio latus, Natura in unum Caesarem promat novae	255
Ant.	Immanitatis signa, quam durus probet Scytha, nec sepulchro mollius strato cubent Vnquam ossa, nulla mortuum tellus tegat. Indomite Caesar, pelle, quos animo metus Generosiore volvis! et quisquam nefas Putet esse meritum posse fulciri decus	260
	Aut arma contra stringere in turpem luem Tot proditorum, quos tuae infestum tenet Virtutis odium, livor invidiae exedit? Inhorruī concussus opprobriis patrum,	265
	Cum me frequentum turba despectat minax Hostemque patriae censet atrocissimum. Vix evolavi salvus, erupi excitus Circumfremēte curia, extremum mihi Fatum minaces ore truculento ingerunt	270
Caes.	Pretiumque certum coedis obiiciunt patres. Quid iusta differs bella, quem perdent morae? Quid me lacessis? mens inhorrescit malis, Quae lacera per nos patria, quae quondam potens Florensque Roma perferet. quam me piget	275
	Atrox, cruentum, tale, quod nunquam Annibal Inferre damnum potuit, id per me invehī! Male fausta Roma! summus imperii dies Nutantis ortus. pro! gubernaculum rapax	280
	Turbo revulsit; malus, antennae gemunt Surgente in altum turbidi fluctu sali. Cerno periculum, quo fretum in praeceps ratem Sorbet dehiscens; quamque violentus rotat Aestus et ab imo revomit eiectam mari.	285
Ant.	Nos, nos scelestos sera posteritas vocet, Quos aura levior laudis et vanus tumor Replet arrogantes, gloriae incensus furor Dementat et te meque in incertum trahit. Vter impotentes spiritus aequo magis Efferre visus? tune, quem absentem prius Renuntiari consulem decuit neque	290
	Post tot triumphos postque tot victorias Potuisse meritos assequi titulos patet, An, qui supra omnes iure despecto patres	

- Sibi principatum poscat, imminuat tuas
More insolenti copias fastu improbus? 295
- Caes.** Legione gemina fraude me vafra exuit;
Haec una me fraus perculit, proceres; tamen
Invitus arma capio; si pacem offero,
Fraus undecumque lecta me insontem obruit. 300
- Dom.** Quid pace toties hostis oblata impudens
Rogatur, ut se foedere adstrictum pio
Sinat obligari? reicit, immensum furit.
- Caes.** Non me voluntas hostis atque animus fugit,
Sed maior alius Caesarem infringit dolor, 305
Vtrinque quod, cum Marte commisso duae
Furenter acies dimicant, foedo exitu
Tetigere mento turpiter strati solum
Commilitones, quando Pompeius prope
Confecit et delevit. o quantus pudor! 310
Hanc lentitudo militum stragem dedit.
Torpor ruinam peperit. idcirco tuba
Ignavus huc se miles accitus ferat.
Quid moliatur hostis aut quonam impotens
Consilia vertat, quaerite et, fidi duces, 315
Spectate, dum me castra lustrantem videt
Et increpantem miles arrectus timet.

<Scena quarta>

Caesar e tumulo

- Caes.** Huc, huc, inertes! quanta vos labes notat,
Quam nulla Tethis eluat! non hoc nefas 320
Longinquus unquam radat e fastis dies.
Nam cur pudendo turpiter fracti metu
Hostem horruistis nec repressistis gradum?
Vos propter a me praepes hinc Victoria
Cessit, meorum quae triumphorum comes
Iurata fuerat. cur retorsistis pedes? 325
Cur timida frons est? cur per exangues genas
Index solutae mentis, attoniti et vagi
Cordis pererrat pallor, intermortui
Martis resedit vividus quondam vigor?
Duce me pavescat fortis in bello cohors 330
Aut arma ponat languido imbellis metu,

Cum saevit in nos hostis et ferrum obiicit?
 Non dura, miles, verba, non vocem asperam
 Iurgiaque metuas plena, quae mentem exedant,
 Acerbitatis? pudeat hanc turpem manum 335
 Raptare tecum, Caesar! haec praedae imminet
 Tantum; periculo mortis ante oculos tremit
 Posito, recessus trepida tenebrarum petit.

<Scena quinta>

Caesar, Centurio, Milites

Cent. Magnanime ductor, dedecus quantum imprimis,
 Quasi te per ipsa tela nolimus sequi 340
 Ensesque nudos! quando congressus datus
 Aut arma contra stricta sunt, dic te impie
 Ab hoc maniplo proditum! dic te neci
 Adiudicatum nosque praecipiti fuga
 Torsisse foede terga nec vasto aggere 345
 Crebraque turre corpus aut vitam tuos
 Servasse! cernis ora bellantum et gradus.

Caes. Ecquid scelestas gutture infami erutas
 Voces retexam? non protervorum minax
 Audita vox haec? 'siccine abreptos domo 350
 Nos in remotas convehat gentes, fame
 Conficiat atra Caesar et perdat siti
 Frigoreque miseros mactet immodico senes?
 Me non ferendo militem exhaustum gelu
 Absumat? hoc, hoc corpus enectum ensibus 355
 Et per tot annos pondus armorum gravet,
 Oneret sinistram clypeus, horrentes caput
 Galeae recurvum per tot autumnos terant,
 Hoc te magistro Caesare intolerabili
 Vt perferamus, nulla te intractabilem 360
 Durumque pietas molliat, fusus cruor
 Saginet? ecce, mille vulneribus datis
 Acies retusa est ensium! quo te furor
 Aestusque laudis, gloriae instigant faces?
 Miserere nostri post tot infestas nivis 365
 Gelidae pruinas! petimus optatam dari
 Fessis quietem.' nonne vos usos patet
 Sermone tali? nonne vos vultu fero

- Quondam minati fata? quo corpus refers
 Aut ora vertis? dextra quem nudum tibi
 Protendit, ensem mente non timida cape! 370
 Accede, miles, corripe oblatum citus
 Ferrum! reclude pectus hoc, iugulum effode
 Laterique nudum fige, quem gladium obtuli!
 Arcere nulla Caesarem virtus potest 375
 Opposita; sortis ipse praevortam dolos.
- Cent. Nos te sequemur; recipe nos comites simul
 Vitae et pericli; vindicem exaudi manum
 Commilitonum, qui suum scelus arguunt
 Tuaque causa salsa traicient freta 380
 Terrasque longe dissitas cursu avio
 Peragrarare poscunt. iusta suppliciaingere.
 Tolerare mens est prompta: si decimatio,
 Quae militaris poena malefactoris solet
 Saepe irrogari, perplacet, decimum amputa. 385
 Quid nos repellis? crimen aut insaniam,
 Quocumque libeat, plecte cruciatu et nece.
 Cur torva mutas ora? quid pedibus tuis
 Sic implicatos spernis et dirum obstrepis?
- Caes. Non iustus animos agitet iratos furor? 390
 Ego non habenas iure laxarim, ferum
 Quae concitaret pectus, iracundiae?
 Non saliat oculis ignis, intentem cruces?
 Cur considetis? cur anhelantem audio
 Gressum moveri? cur procellosi maris 395
 Vos fluctuantis instar aut nubis vagae,
 Quam dissipatam rapidus hinc, illinc agit
 Versatque ventus, mente discordi modo
 Amore duri Martis ardetis, modo
 Horretis ipsa fata, quae bellum obtulit? 400
 Non imperante Caesare es dignus, late
 Et abi! trementem militem exequiae, rogas
 Et inseputa corporum exterret strues.
 Non haec ad usus bellicos nata est cohors.
- Cent. Nos moesta sceleris ora testantur reos. 405
 Gravent catenae corpus, et tetro specu
 Dura revinctum compede absumat fames.
 Mors lenta sensim spiritum ignavum extrahat.
 Veniamne nullam militi, Caesar, dabis?
- Caes. Qui me scelesti prodidisti? quem timor 410
 Abiicere suasit poene, quod ferrum geris?
 Quin ipse torvus, ore furibundo loquens,
 Qua graderer, ipsos non sequuturum gradus,
 Miles, negasti; verba iam desunt mihi,

Quibus execrandos atque detestabiles 415
Averser atrae vosque devoveam Stygi.

Admitto si te rursus ad partes meas
Castrisque iungo, laetus excipies ducis
Imperia, miles, dumque per gladios ferar,
Sequere?

Cent.   promptus te sequar.

Caes.   quid si mori 420

Contingat, una pariter ad mortem rues?

Cent. Moriemur omnes.

Caes.   ast in infestas furor
Si vos catervas missus armarit, pedem
Retro feretis

Cent.   si deerrantes fuga
Quacumque pavidos spargat, addictos neca. 425

Caes. Cupido belli crescat, inflammet decus
Vos militare. dum datur tempus, nova
Dum spes futuri praelii extemplo appetit,
Implete mentes robore expenso, manu
Tergete ferrum! lucis optatae iubar 430
Affulsit, et sol clarius coelo facem
Sereniore proferens tenebras fugat.

Argumentum actus secundi

Domitius Aenobarbus insolentia verborum usus Pompeium absentem regem regum et Agamemnonem per contumeliam vocat; cunctatione solita prorogari ab eo tempus imperii, quo instructus maiorem quotidie auctoritatem obtineat in republica; nec desunt Luc. Afranius et Faonius quidam, qui intemperantia vocum Pompeium lacerant. Pompeius adiunctis sibi sociis Deiotaro rege et Q. Scipione socero castra repetit; occurrit Aenobarbus, qui verbis atrociter prolatis ad pugnam cum Caesare committendam audacius incitat. Pompeius tandem, cum ferre militum voces non posset, monet, uti se ad praelium comparent. quo digresso ingreditur Caesar cum suis, qui certior factus de summa voluntate Pompeianorum oratione vehementi exercitum ad confligendum cum hoste adhortatur. Pompeius item suos ad propulsandos acri conflictu Caesarianos accendit; Pompeius funditur fugaturque praemissa ante certamen brevi altercatione inter centurionem Caesaris et centurionem Pompeii.

Actus secundus <Scena prima>

Domitius Aenobarbus, Lucius Afranius, Milites, Faonius

- Aen. Quousque tandem noster Agamemnon sua
Nos fraudulentus arte deludet? vafri
Non evolutos, miles, agnoscis dolos? 435
In tempus ille nonne longinquum trahit
Seritque bella, gaudet aerumnas pati
Nos belluarum more, per terras vehit,
Sudore nostro pascitur, largum ebibit
Tumidus cruorem, regiam in sellam viam 440
Affectat? istos, quos facit ludos, feras?
An expetistis huius arbitrio regi
Libidinisque iura Pompeii exequi?
Gravitate solitus castra quo lubeat loco
Movere, cuius tarditas hosti lucro est. 445
Non huius animus nomen aeternum sibi
Procrastinando velle proferre imperi?
Non inde fluxit devii erroris, fugae,
Dilationis turpe consilium et mora,
Erit audiendus nutus in longos iugum 450
Parantis annos, erit inaccessus locus
Penetrandus, et qua Phoebus Oceano comam
Lavet et ab ortu celerat efflantes equos
Vivacis ignis vortices quaque arduo
Exurit axe terga telluris face? 455
- Afr. Me vendidisse Cneius Hesperiam ferat
Et tradidisse Caesari emptori? audiat:
Si Caesar emptor lectus, Hesperiam dedi
Si victus auro meque mercator suis
Infregit opibus, cur retardanti gradu 460
Ad arma contra pergat et retro pedem
Referens sequentem Caesarem emptorem fugit?
Quod si piget pugnare, si casus graves
Ancipitis horret Martis, infamem exitum
Et luctuosas civium strages timet, 465
Cur pacis almae pignus aversans datum
Disturbat aut cur proximos Latii vetat
Obire fines, Caesare instante avolat?
Quis tantus iste, qui nocet dudum, stupor
Nos obstinatos vinxit et strinxit? ducum 470

	Consumpta vis est tota? destituit vigor Nos militaris? cur ad assultus truces Non commovemur Caesaris? si nos amor Stimularet unus patriae atque odium malae Nos servitutis caperet, artificem improbum	475
Faon.	Ferremus aequis principes animis? quies Nos lenta perdat? non retundendae minae, Quas insequendo Caesar insultans iacit? Prohibere quis me, vera ne dicam, potest? Praecisa spes est posse nos unquam ficus, Quas molle coelum Thusculi hoc anno ferat, Comesse. nobis reditus obstruitur; bonum Invidit unum hoc dira Pompeii sitis, Cuius per orbem praeda raptamur. fides Vt huius animo vivat, hoc quisquam putet?	480
	Non iste belli rector ac pugnae arbiter Opprimere tentat, quo lubet famulos rapit? Placet huic oriri bella de bellis nova, Ne liberata Roma privatum vocet.	485
Aen.	Quem non furore repleat insano timor Vel potius odio dignus infando tumor, Quem per tot oras perque tot populos sumus Experti? an in nos, Magne Pompei, exprimis Veterator astus? utere ingenio tuo: Cur omnium fit culpa Pompeii metus? In ambiendis gloriae titulis furit. Aliud veretur pectus elatum nihil Quam ne reponat arma, ne strictos diu Iubeatur enses condere et pacem dare. Aeterna vovit bella, quae cautus fovet.	490 495 500

<Scena secunda>

Pompeius, Domitius Aenobarbus, Deiotarus, L. Afranius,
Q. Metellus Scipio, T. Labienus, Faonius

Pomp.	Properantis ad nos video furibundi gradum, Cui vultus igne sparsus, ardentem micant Oculi. quid ille tacitus et torvum tuens, Insanienti similis occurrit freto? Cur, magne ductor, igneum vultum geris? Quo tendis? ecquo te tui rapiunt pedes?	505
-------	---	-----

- Aen. Nil te diu celabo, Pompei: tuo
 Torpore fessus obstrepit miles, petit
 Sibi constitutum praelii indici diem;
 Violentus, acer, turbidus, vehemens, ferox 510
 Nequit opperiri Caesarem, qui se incitat
 Ridetque nostras ore vesano fugas.
- Pomp. Coecos cupido Martis incerti occupat
 Animosque vestros fascinat. coelum tibi
 Non dulce? vita non tibi, miles, placet? 515
 Non quod labanti patriae immineat malum,
 Quam dira strages, cernis? ut campi natant
 Cruore sparso civium! Domiti, preme
 Iniuriosa verba, quae per te cohors
 In me refundit! nunquid excidimus tibi? 520
 Quod crimen in me Roma perfidiae aut nefas
 Deprendit unquam? si quod est factum scelus,
 In me cohortes undique armatae ruant.
- Deiot. O summe princeps, cum datur bellantium
 Vivificus hodie, quos vides, ardor, tuis 525
 Incende verbis! properat et nudis fremit
 Armis iuventus, quae refrenari nequit.
 Illam antecede! sequitur et bellum appetit.
- Pomp. Inertis ergo non vaco culpa ducis,
 Et ore rabido poscitur bello dies. 530
 Sit destinata praelio infausto dies.
 Proinde rapite, quidquid armorum potest
 Animare Martem! robur invictum antea
 Promatur; ardor pectora accendat vetus.
- Scip. Magnanime ductor, cerno, quam pubes parum 535
 Prudenter ipsas expetat pugnas, tuum
 Quae stulta ductum corde vesano oderit;
 Tamen ille vivax, quem truci vultu gerit,
 Vigor arma poscens, perplacet. sors hactenus
 Tua coepta fovit laeta successu optimo. 540
- Aen. Gestit iuventus quater, quod ferrum eruit.
 Inferre dubites impetu elato gradum?
- Afr. Tibi provocandus Caesar est; non te morae
 Quicquam morentur; aspice, ut propius nihil
 Factum relicto quam sui imperio ducis 545
 Irruere in hostes cogitent et quam ferox
 Non ante visus impetus cunctos agat.
 Submissa non hi colla nec fractos gerunt
 Animos; triumphos mente securi coquunt.
- Pomp. Ergo agite! totos ima, quos nervos gerunt, 550
 Fera corda tendant, quando vos pugnae impetus,
 Amor incitavit tempore infesto et necem

Vobis pudendam Caesar invictus parat.
 Proposita certae nulla delectet fugae
 Spes imparatos. arte, virtute et dolo 555
 Superandus; haec sunt arma, quae victor movet,
 Quibus et caremus. ruite! periturus ruam.

<Scena tertia>

Caesar, M. Antonius, Cn. Domitius

Caes. Toties sequamur castra fugientum neque
 Praedam assequamur? more venantum, pedem
 Quacumque timidus fixerit cervus, gradum 560
 Vertamus illo? nec plagis sese induat,
 Sed evolet, sed rete perrumpat fera?
 Cur tam feroces ore, tam ferro et manu
 Torpemus? ante patris Oceani cadens
 Quam Phoebus undis abdat et mergat caput, 565
 Obeunda tibi mors, Caesar, aut hosti tuo.
 Ego, Galliarum victor, indomitae prius
 Et bellicosae gentis oppressor, retro
 Graderer? tot urbes, tot feras gentes iugo
 Subieci, et una mollis, imbellis manus 570
 Iuvenum nec armis nata tractandis cohors
 Hinc me propellat, cuius Assyrio nitet
 Odore crinis, fusa per collum coma
 Radiante gemma splendet atque auro micat?
 Nos delicata corpora, infames opum 575
 Luxus, nitentes vestium cultus doment?
 Audita vobis verba, quae iactant, iocos
 Petulantiores, ore quos foedo vomunt?
 Quos non honorum vindicant titulos sibi?
 Sibi non furenter nomen adsciscunt palam 580
 Pontificis et se non magistratus putant
 Omnes adeptos esse? non nostro inserunt
 Parata collo vincla et obscuros specus
 Interminantur? pectoris quantus stupor
 Possessiones ante partiri meas 585
 Praediaque, quam se Marte felici adstruant
 Videantque facta strage victores mei!

Ant. Invicte Caesar, quam potes, celeri gradu
 Disiecta iunge castra et avulsas iube

	Redintegrari copias! quanto impetu Rapiatur acies hostium adversum furens, Speculator oculis, aure sollicita hauriens Retulit. fluentes currere in campum globos Viden' cohortes, Caesar, armentur, iube.	590
Caes.	Id opto, Marce. stimulus hic mentem fodit Pungitque vivas addere ad bellum faces. Iam strictus ensis luceat, dirimat ferox Conflictus ortos pace violata duos Inter tumultus, evocet clangor tubae Lituique stridor militum instructas manus.	595 600

<Scena quarta>

<Caesar,> Centurio Caesaris, Centurio Pompei

C. C.	Placet, imperator, castra circundem vigil Obeamque vallo septa, quo tandem ultima Spectet voluntas hostis, explorem?	
Caes.	licet. Age, perge! iacta est alea, ad bellum feror.	
C. C.	Huc extrahendus hostis, ut mecum serat Colloquia. prodit commode, optato emicat. Vnde iste tantus ardor ignavos tenet?	605
C. P.	Vnde iste vester torpor in castris furit?	
C. C.	Quod pugna vobis una processit, furor Augescit ergo vester atque animos capit?	610
C. P.	At vos retundet ipsa victores levis Fortuna; vos haec ludit et victos quatit.	
C. C.	Fortuna victos acuit et merita excitat Mercede; noster praemium expectat cruor.	
C. P.	Quid? pauciores militum armatae manus Numerosiores copias bello appetent?	615
C. C.	Tu metiare robur intrepidum e globo, Qui densus armis horridis campos tegat?	
C. P.	Vtrunque nobis nonne largitur polus? Nos ipsa virtus militum et numerus iuvat.	620
C. C.	Quid? fortiorum nomen imbelles ferent?	
C. P.	Age, perge! timidos nos et imbelles voces, Tamen antecedet fortis imbelles leo Cervosque felix Marte Pompeius reget. Ductore tali nulla nos pestis manet.	625

- C. C. Quis conferatur Caesari? solem putes
Non posse lumen spargere in terras, nisi
Vaga partiatur luna Titani iubar?
- C. P. Multo ante saeva bella Pompeius gerens
Dominante Sulla bellicas rexit manus, 630
Quam vester arma Caesar aptaret manu.
- C. C. Pluresne nudo copias ferro arcuit
Pompeius, urbes cepit, evertit solo
Quam, qui subactos Caesar edomuit manu
Celtas superbos viribus, bello truces? 635
- C. P. Superare facile non repugnantes fuit.
- C. C. Quid? incruento Marte Francigenas domat
Furibundus ausu Caesar et genti suae
Submittit acri praelio indomitos prius?
- C. P. Rerum potitus, fateor; at belli dolis 640
Sibi laurearum maximam partem arrogat.
An, miles, ausit dicere armorum impetu
Deiecta semper castra, non ficta fide
Tot foederatos, quos sibi adiunxit, datos
In servitatem? nonne, quos ferro antea 645
Servarat, illos clade funesta obterit?
- C. C. Non sanctiori pacta servantur fide
Percussa, quam quae Caesar infringi vetat.
Sed vos triumpho vulnerant parti, enecant
Tot laureati Caesaris fascēs novi. 650
Vos Caesar unos peste communi obruet.
- C. P. Communis at si pestis, hac Caesar cadet.
- C. C. Si primus aderis, primus exitium feres.
- C. P. Prospicio, quantus pedibus assiliat tremor.
- C. C. Adversa vobis ora converso prius 655
Feriemus ense. vulnus hoc comptos manet.
- C. P. Fodietis ora, tantus ut noceat stupor,
Simul ac ferocem militem accensum tubae
Sonor incitarit, buccinae impulerit fragor?

<Scena quinta>

Cn. Domitius, T. Labienus

- Dom. Quae verba confers? timide, quid rerum loquax 660
Agitas? quid? uni corpus et vitam omnium
Credidimus. at tu segnis excubias agas

- Fundasque voces? recipe te in castra et sile!
 Labienus – ecce! – trudit et coram eiicit
 Prae se frementem militem optantem emori. 665
- Lab. Quis laetiores vidit in castris manus
 Commilitonum? spolia partiti auferunt.
 Inimica trudent more captivi gregis
 Et castra et omnem colligunt praedam hostium.
- Dom. Labiene, quae mens ista? pugnandi moram 670
 Protrahitis ergo? noster in campo volat
 Equitatus omnis, Caesaris nutum ducis
 Explorat ardens, bellicas audis tubas?
- Lab. Explicuit ordo militum Martem tonat.
 Pompeius illo, quo vocant sortes deum, 675
 Procurrit. aequa causa, quam superi approbant,
 Maiore pectus igne flammavit.
- Dom. tamen
 Scelerata non est causa, quam iustam suo
 Tuetur ense Caesar: ereptos sibi
 Belli tumultu non magistratus petat 680
 Animoque saevos promat assultus? ruit,
 Ruit – ecce! – Caesar, cogit et stimulat suos.

<Scena sexta>

Caesar cum copiis

- Caes. Concursatis et ad mortem, si funera sese
 Dura vehunt, ruitis, seu per tot aperta furentis
 Ire pericla iuvat Martis sperataque dudum 685
 Victricis palmae monumenta referre. memento
 Quisque tuae, miles, virtutis et auspice certus
 Caesare bella sequi. per tela minantia telis
 Irrue protritrosque super da victor acervos.
 Exultem, pulsosque hostes trepidatio turbet. 690
- Iam licet unanimes pectusque animasque manusque
 Devoveamus et intento mucrone feramur
 In faciem et vultus, in mollia colla; nitorem,
 Quem formae quaerunt hostes, altissima frontis
 Vulnura deturpent; illos fuga foeda fugaces 695
 Volvat, et occisos absumat cominus ensis.
 Tu, Domiti, medius solito munimine rapta
 Laetus utrumque latus; laevum fortissimus heros

Tutandum sumat sibi fido pectore cornu
 Marcus et insolita virtute minantibus obstet. 700
 Pars mea quae fuerit, petitis? me castra tuentem
 Et defensantem iusto conamine dextrum
 Aspicient cornu. conferta per agmina ferte,
 Ferte animos contra. fulsit spes una salutis:
 Libertatis adhuc tenuis si fortia sensus 705
 Corda ferit, penetrare acies, quassate phalangas;
 Claustra obiecta manus ferro convellat adempta
 Omnia iampridem; tantum discrimina mille
 Ignavos vos mille manent. ruite, ite frementes
 In certamen et in praeceuntia signa sequaces 710
 Contorquete oculos; iam motus in aere, vasto
 Sibilat ore draco, iam signa revulsa cohortes
 Accendant, lituique fragor circumsonat aures.

<Scena septima>

Pompeius, Q. Metellus Scipio, Exercitus

Scip. Instructa, Pompei, parte ab adversa ruunt
 In nos furenter castra. condictum diem 715
 Pugnae favente numinum vultu cape.
 Compositus adstat Caesar et turmas obit,
 Crepitante circum volitat armorum sono.

<Scena octava>

Pompeius ad suos

Pomp. O funesta mihi vel formidanda superbo
 Vna dies hosti: Lethaei fluminis undam 720
 Potet ut alter, agunt in praelia iniqua feroces
 Eumenides stimulantque animos et pectora vellunt.
 Cernitis obnixos contra? pavor, horror abactus
 Sit procul, oblatam grato pro munere divum
 Incensis animis – mora nulla! – capessite pugnam. 725
 Ergo alacer ruat erectis exercitus armis.

Libertatis honos agitur, vilissima saevis
 Hostibus est, quam nos spiramus, vita; pericla
 Certa parant, nullo sed discordante cruentae
 Mortis et exitii tempus nunc damna veterno 730
 Posthabito reparare. precor, rapite arma morasque
 Frangite castrorum. volucres plausere secundae,
 Consultusque extis pecudum deus omnis adurget
 Instigatque; cadant sontes, quos causa nefandos
 Deterior iuvat; hi vivant, quos sanctor ornat 735
 Conditio belli et veterum custodia legum.

Sed quid opus satis impulsos accendere dictis
 Aut agitare minis pro libertate gerentes
 Bella? quid, o socii, tardatis et aggere rupto
 Differtis, cum Roma vocet perrumpere vallum? 740
 Stet cuneo defixa acies; vos ora parentum
 Absentum inflamment, vos lamentantis imago
 Certantes patriae, vos Itala terra propellat,
 Vos lacrymae matrum, vos illaetabile murmur
 Coniugis optatae, vos pignora cara nepotum 745
 Sollicitent, quos a complexibus alta remotos
 Aequora divellunt totque interiecta locorum
 Abducunt spatia extremis vos longius oris
 Distractos. tantus cives dolor obruit omnes.
 Hic vitam aut potius mecum sperate sepulchrum 750
 Quam quisquam arbitrio vitam trahat hostis amari
 Suspensam aut duris det colla oneranda catenis.
 Nutantes conferte gradus, tuba rauca sonoro
 Torpentes cantu lituusque exsuscitet; ite,
 Ite citi; ferrum pro libertate rotandum. 755

Pugna committitur Caesare victore, Pompeius fugit.

Etiamne penetrant castra, nec fusas sat est
 Delere ferro copias? victus fuge,
 Miserande Pompei. nullus es. victus fuge.

Argumentum actus tertii

Cornelia nonnihil prospero Dyrrachii praelii successu recreata sperabat se Pharsalica pugna commissa visuram Pompeii triumphum. verum de spe deiecta Philippo Pompeii liberto nuntio interveniente lacrymis sese conficit, Domitilla matrona honestissima bono animo eam esse iubet. dum haec geruntur, Pompeius in conspectum se dat. mox deinde Cornelia uxor accessit; quo in mutuo sermone gemitus foeminae exaudiuntur. Pompeii item generosus in tali casu animus cernitur. uxore dimissa Sextus filius prodit; cum eo verba facit pater de amanda patria deque omni genere virtutum, quibus eum excultum et ornatum cupit. discedit Sextus. principes succedunt, Deiotarus et Q. Scipio, Labienus aliique, quorum animos nonnihil deiectos erigit et confirmat. ita fit, ut legatus a rege Iuba missus numerosas copias polliceatur; quo auxilio fretus in eam spem venit Pompeius, ut, cum a Ptolemaeo Aegypti rege liberaliter exceptus fuerit, de renovandis copiis cogitet, quanquam Deiotarus ad extremum praesentire se dicat funestum totius negotii exitum, in quam sententiam discedit Q. Metellus Scipio.

Actus tertius
<Scena prima>

Cornelia, Domitilla

<Corn.>	Iam Sol coruscantem vibrat e caelo facem Nitidumque promittit nube depulsa iubar.	760
	Pallente rursus lucet incertus die Titan per auras, quando iucundum poli Lumen procellae densus obduxit nigror. Has patitur ipsa vita mortalis vices.	
	Nunc te secundis rebus inflatam vides	765
	Amplis gerentem spiritus, cum te nihil Violenter actus turbo fortunae petat. Modo contrahentem spiritus laetos premit Infida te sors, quando te stratam obterit.	
	Me laetiores nuntii pavidam diu	770
	Ante recrearunt, quando Dyrrachius furor Effudit hostis Caesaris fortes manus Domuitque ferro barbaros; tantum boni Albo notandus calculo apportat dies.	
	Quid spem triumphi ludat aut victoriam	775
	Evertat? an non literae faustum exitum Fore nuntiabant? pulsus est hostis, sua Adactus intra castra, Pompeii timet Felicitem. quis subito mentem timor?	
	Sed varia frons est sortis et risus levis	780
	Favorque fluxus. metuo, cum ridet mihi.	
Domit.	Fortuna non est ipsa metuenda impotens; Quamquam quis illam regna moderari et feris Praeesse bellis censeat, coecam et levem?	
	Est unus orbis arbiter, quem nos Iovem	785
	Coelo tonantem dicimus; cuius cadunt Et stant potenti numine in terris ducum Regumque sceptrum, regna, maiestas, decus. Pompeius autem nonne funestum iugum, Quo nos Quirites liberos duro parat	790
	Obruere Caesar, repulit et sanctas patrum Leges reduxit? isne, quem cuncti oderint Vt instituta patria temerantem et sacros Ritus novantem, quique collatis petit Furiosus armis regna, defendi potest?	795

Quare futurum spero te numen deum
 Soletur et nos gravia perpessas mala
 Tandem reportet urbis in carae locum
 Italosque fines reddat optato deus.

<Scena secunda>

Philippus, Cornelia, Domitilla

- <Phil.> Quis me per auras ventus abreptum auferet 800
 Miserumque turbo in devias terrae plagas
 Aget aut profundo merget abductum salo?
 Non concitabis, Auster, imbriferas polo
 Nigrante nubes? non furens, Aquilo, exeres
 Vires superbas meque trans pontum avehes? 805
 Quae prima fundam verba? quas voces modo
 Interrogatus ore luctifico ciens
 Reddam? sed – ecce! – proruit! quid? me, dii,
 Funestiozem nuntium Corneliae
 Ferre! o sereni maximum coeli decus, 810
 Coecis tenebris abde flammigerum caput.
- Corn. Quid te retorques? quo refers dubios gradus,
 Philippe? cuius vultus horroris notas
 Praefert? quid iste spiritus creber sonat?
- Phil. Pompeius – heu me! – fusus aversa fuga 815
 Ignota lustrat maria.
- Corn. quae clades meae
 Par esse cladi, quae meos casus graves
 Aequare poterunt damna? Pompeius fuga
 Elapsus? hostis sequitur a tergo imminens?
- Phil. Memoranda clades magna, sed, si, quod petis, 820
 Evolve, nil te solor. hoc tantum accipe
 Adesse, qui te forte Pompeius levet.
- Corn. Permite labi, fida curarum comes.
 Vixisse pigeat tamdiu et vita frui.
- Domit. Cave tristiori fronte Pompeium, cave 825
 Adeas! ferenda, quae dii immittunt, mala
 Animo aequiore. videat ingentes tibi
 Non excidisse corde, quos animos geris.
- Corn. O quantus alto pectore infixus dolor,
 Stimulisque adactis confodit! quis nos deus 830
 Petit ut nocentes, mactat infortuniis,

- Quos pro salute patriae in quodvis sciat
Discrimen ire sortis et fati diem?
- Domit. O digna tanto principe, o forti duce
Generata mulier, siccine evinci sinas 835
Fractum dolore pectus, ut stabili gradu
Moveare praeceps acta in imbellem nimis
Gemitum nec illud robur excelsum geras,
Quod callum acerbis rebus obducat? preme,
Quae verba spargis mollia, et fractae sonos 840
Mentis coerce! disce Fortunae pati
Vtrumque vultum! ridet, alternis furit.
Noli superbum nomen et famam tuae,
Quam concitaras, gentis infami metu
Luctuque quaterere! gloriam illustrem aestima 845
Non turbulento te dare edomitam malo.
Haec una solidae laudis exsurgit seges
Adire casus pectore impavido truces.
Tuere laudem hanc, fortis atque audax subi
Caduca! tibi sors fluxa diripuit bona. 850
Qui nunc potentis regis ornatum gerit,
Cras viliores rustici vestem feret.
Ita variante sorte, qui in turpes casas
Vertere reges regna et auratas trabes,
Sceptro potiti rursus imperium erigunt. 855
Ideoque fixum maneat in terris nihil,
Quod sit futurum stabile, perpetuum nihil,
Perpetua nisi quod sortis inconstantia
Humana pessum vertat atque iterum erigat:
Peritura reges decora sortiti cadunt, 860
Sed et resurgent; ergo Pompeius potest
Sese subactum tollere et raptos sibi
Reparare honores, quos tumens Caesar rapit.
- Corn. O coeca et amens ratio fatorum improbis
Patrocinari, sternere ad terram bonos, 865
Hos corruentes et relabentes magis
Vrgere, ut istos aequitas causae nihil,
Hos execrandus in suos furor adiuvet!
- Domit. Moderare temet teque in adventum para.
Iam, iam adfuturum sentio. hos fletus mihi 870
Cohibe fluentes teque luctificam amove.
- Corn. O quam cruentus vellicat pectus dolor!
Detorqueamus, mea gubernatrix, gradum.

<Scena tertia>

Pompeius

Pomp. Quo praepotentem dura Pompeium rapis,
Fortuna? quo me Marte confectum vocas? 875
Effundis ergo, quidquid irarum coquit
Furor aestuantis pectoris? quidquid doli
Fera machinaris, impetu coeco vomis?
Sed viceris me meque multiplici ducem
Obrueris astu, dederis exitio manus, 880
Quas compararam, civium, non si furens
Convertis in me tela, diffugiam pavens.
Pro me ipsa virtus stabit, effrenem impetum
Invicta et ardens sortis infidae premet.
Nihil extimescam, praelia intentet nova 885
Pugnasque Caesar, dirus immensum fremat.
Fortuna favit Caesari, virtus mihi;
Quae protegit me, quae relanguentem excitat
Animumque firmat, removet imbelles metus.
Animos resume, Magne Pompei, tuos 890
Revoca triumphos, gloriam bello inclytam,
Tibi quam tuorum terror armorum parit.
Toto timeris orbe: victorem audiit
Europa, vires Lybia formidat tuas,
Asiaque ferrum verita submisit caput. 895
Nunc, nunc furentes laetus invadam globos
Aciesque densas pectore intrepido petam.
Fortuna solitas versat instabilis vices
Rotamque dubia torquet, excelsum extulit,
Graviore quem mox Caesarem casu opprimat. 900
Aptata sors est, destinat certae ultimum
Locum ruinae; ruimus, ut facto impetu
Erigerer; ecce! surgo et adversa incito
Perfringo motu castra. iamdudum mihi
Praesagit animus fausta, quae superi parant. 905
Sed – ecce! – tristis uxor afflictum trahens
Miseranda corpus seque in aspectum obiicit.
Poedore vultum turpat et scissas comas
Vellit, dolore frangitur pectus truci.

<Scena quarta>

Cornelia, Pompeius

- <Corn.> O care coniux, Magne Pompei, vides 910
 Inopem, trementem, cuncta pavitantem, gravi
 Moerore mersam coniugem. aerumnas tuas
 Funesta deflet seque lamentis necat.
- Pomp. Reprime cadentes lacrymas, turpes veto 915
 Manare fletus. quidquid immane, horridum
 Et execrandum fingis, in melius deum
 Domus alta vertet; omnis abscedat pavor.
- Corn. Meliora sperem? Caesarem infestum mihi
 Deturbet alte turbo? praecipitem dabit
 Late potentem Caesarem inconstans dea, 920
 Quae te innocentem ludit et victum quatit?
- Pomp. Lamenta cessent, squalidum vultum exue!
 Potuisse vinci disce Pompeium, simul,
 Benigna si sors fuerit, invictum fore.
- Corn. Sed trepida quaeram pauca, quae infandus dolor 925
 Variusque mentis error obiecit; refer.
 Vnde illa firmo pectori in tantis malis
 Iniecta spes est? posse relevari putem,
 Quem tot dynastae praelio fusum oderint
 Nec se futurae conscios optent fugae? 930
 Non video, qui se morte proposita ferant
 In bella velle ruere, qui accersant minas
 Tumidique spernant tela victoris tui.
 Quae bella posthac dira Caesarei parent
 Renoventque, novi; sic tuum interitum expetunt, 935
 Vt arma semper saeva meditentur, tuum
 Sitiant cruorem. tantus exagitat furor.
 Proinde, coniux, verba, quae tristis sero
 Extrema, tecum volve, si prudens loquor!
 Miserere patriae, quae tua morte occidet 940
 Stabitque vita! si quod effugium datur,
 Speculare praesens tuque, quod tutum est, late!
 Non te salutis cura sollicitet meae,
 Amorque tangat. qua potes, capta fugam.
 Gravis, inquieta est longa, quam texis, mora 945
 Secessionis; cerne, quo veritas iter!
 Si grata quaedam terra, si regio eripit
 Temet periculo, si quod ignotum est solum,
 Huc flecte gressus! me sine hic solam emori.

- Pomp. Quid ominaris fata, quae tardant gradum, 950
 Nimiumque quereris? ne time, inveniam modum,
 Quo te meosque liberos fato eximam.
 Nunc pectore opus est, perfer hanc cladem et malum.
 Auxilia nobis spondet Aegyptus nova,
 Et apparatus bellicos Memphis ciet. 955
- Corn. Quam levia sint et vana praesidia, aspice.
 Pro te subibunt hostis invidiam tui
 Aciesque Phoenix subministrabit? dolos
 Fraudesque metuo; quod malum impendet, cave.
 Plerumque amici rebus adversis fides 960
 Labat, ut hirundo frigido coelo migrat.
 Fugisse cupies, cuius in fluxam fidem
 Et te tuosque coniiicis. prudens vide,
 Quos advocaris in tuam, princeps, opem.
- Pomp. Infausta narras, uxor, afflictum erige 965
 Pectus! levamen rebus in fessis datur.
 Soletur hoc te mentis augurium meae.
- Corn. Vnone miseros vulnere afflictos petet
 Fortuna? non est impotens sortis furor 970
 Ignotus. aliud textitur gravius malum,
 Vel potius ipsa noxium accelero diem,
 Quae te sepulchro condat et terra obruat.
 Quid si, iugalis socia quod fuerim thori
 Consorsque, Crassus periit et fatum ultimum
 Contra feroces dimicans Parthos tulit? 975
 Illum peremi teque, mi Pompei, alterum
 Perimam maritum. reice, quid terram gravo?
- Pomp. Tua me dolore verba conficiunt. sile!
 Tibi luctuosa fingis, hoc primum accipe.
 In utramque fortes esse fortunam decet. 980
 Animone fractus sublevem fractas opes
 Ereboque clausos flebili eliciam sono,
 Quos hausit ensis quosque sceleratus furor
 Cives cruento praelio absumpsit? nihil!
 Compesce luctus! tu parum forti feras 985
 Hos mente casus? nobilem mentem excita!
 Romana mulier, respice antiquam domum,
 Qua se Quiritum gloria immensum extulit
 Vetus et subactis gentibus leges dedit.
- Corn. Stantem et cadentem video Scipiadam domum, 990
 Tuaeque stirpis funditus decus occidet.
 Qui quatere coepit, urget, impellit, citat,
 Agit in ruinam lividae sortis iocus.
- Pomp. Ego me tuebor, nullus obstat; mihi
 Quis obstat? hac, hac parte si infesti ruant, 995

- Procurram in hostes. tela furioso impetu
 Vibrentur; illa corpore obiecto induam.
 Permite, cordis pars mei, armatas legam
 Ferro catervas, signa collatis parem
 Adversa signis, teque diversam amove. 1000
- Corn. Egone ut recedam? tam ferum et durum gerat
 Tua fida coniux pectus? imperio obsequar,
 Meam ut salutem vindicem et perdam tuam?
 Tamen addo: si fors noster aspectus gravis
 Videarque cladis causa, quae miseros manet, 1005
 Meme execrandum et triste portentum procul
 Asporta ab oculis, trude, quo libeat, nefas!
- Pomp. Non te repellam; potius e coelo cremet
 Me lapsus ignis; quod solum calco, mihi
 Dehiscat. hoc te deprecor: paulum morae 1010
 Largire, regum ut prompta praesidia occupem.
- Corn. Sic te supremum Iuppiter salvum velit
 Beetque; perge, perge, quo reliquus trahit
 Ardor tuorum principum! toto impetu,
 Toto dolore, viribus totis fremant. 1015
- Pomp. Huc advocetur Sextus, id saltem impetrem.
 Quid rursus ipse vultus irrigua tepet
 Deformis unda?
- Corn. cladis acceptae memor
 Tabesco, coniux. sed tamen morem geram,
 Quod imperatum est. abeo, mi coniux. vale. 1020

<Scena quinta>

Pompeius

- <Pomp.> Actum est, peristi, Magne Pompei, iaces!
 Fortuna te delusit et cuncta abstulit!
 Hic solus erras; nullus est, qui te potens
 Tutetur armis, regia exceptum domo
 Conservet, hostes arceat, fortem manum 1025
 Opponat. actum est! quas potes, latebras pete.
 Ego, quem triumphus orbe devicto triplex
 Reddiderat olim patriae evectum arduo
 Curru, Quirites cum repercusso aethere
 Geminare voces ore gestirent, sui 1030
 Testes amoris, languido afflictus gradu,

Pavidus tremensque gradior incertissimae
 Salutis exspes, exul, infelix, inops.
 Deforme magni resto simulachrum ducis.
 Ego provolutos genibus, exutos throno 1035
 Sceptroque reges pulvere informi obsitos
 Vidi monarchas, qui vererentur. modo
 Qui me sequatur unus aut alter cliens
 Vix est relictus, cuius accursu tegar.
 Trabeam Tigranes posuit et stravit solo 1040
 Sceptrumque forti misit excussum manu;
 Prono recepit ore, quod regnum tenet
 Et sceptrum per me. Magne Pompei, peris!
 Obsedit animum languor imbellis? cadens
 Succumbo? turpis principe excelsissimo 1045
 De me triumphet luctus et laudem ferat?
 Perrumpe, princeps, quidquid horrendum impetit
 Graviusque bello gloriam partam quatit.
 Superatus et deiectus et pessundatus
 Exurge, redeat pristinus menti vigor! 1050
 Antiqua repete decora et exactos diu
 Toto triumphos orbe, quos virtus dedit.
 Te bella poscunt alia dominantem; exere,
 Quas fata vires versa pugnanti ingerunt.

<Scena sexta>

Pompeius, Sextus

<Pomp.> Fili, parentem cernis, in cuius caput 1055
 Male congeruntur numine adverso mala,
 Quae tolerat insons. mene prohibentem eripi
 Patriae salutem currere ad certam necem?
 Natura versa est: iustus opprimitur, nocens
 Habet secundos arcis aetheriae deos. 1060
 Tamen, o meorum liberum maior, tui
 Audi parentis iussa, quae aeternum probes.
 Tibi carior sit luce libertas patrum,
 Patriasque leges, nate, quas ferro tuor,
 Tuere; non te flectat ambitio impotens, 1065
 Non ira praeceps pectus aut mentem auferat.
 Vide aequitatis ratio consilium regat.
 In te tuum cognoscat et laudet patrem

Aliquando Roma. fata se celerant mea.
 Mi nate, viguit nominis nostri vigor. 1070
 Sext. Ego te parentem veneror et metuo simul,
 Tuo dolore rumpor, exanimis cado.
 Tua me pericla, genitor, excruciant mage
 Quam si revinctus ire per structos rogos
 Iuberer aut me carceri addictum nigro 1075
 Mors lenta premeret aut leo immitis, furens,
 Enectus atra rueret in corpus fame,
 Mea membra dente raperet immisso tygris.
 Amabo patriam, genitor, hoc pectus sacer
 Amor occupavit, spiritum patriae dabo. 1080
 Si me parentis ulla degenerem dies
 Prolem videbit, corda si segnis stupor
 Invadet unquam, fulminis torti minas
 In me Tonans convolvat, hoc mactet caput,
 Erebique barathrum mersus ulterius colam. 1085

<Scena septima>

Pompeius

<Pomp.> Quemcumque dederint exitum superi, feram.
 Durum est relatu Caesarem elatum supra
 Victostrarum laude generosos mihi
 Rapuisse in armis spiritus; pudeat levem
 Non nosse pridem lubricae sortis rotam. 1090
 Est, est acerbus fronte laetanti dolor
 Tegendus; huc si principum fortis cohors
 Prodierit, oris habitus et formae color
 Erit induendus alius exacto metu;
 Vultum explicabo laetior solito. duces 1095
 Venere; tristes ore detergam notas.

<Scena octava>

Pompeius, Q. Metellus Scipio, Deiotarus, T. Labienus

- <Pomp.> Accepta clades nunquid effregit ducum
 Animos, refrixit ardor aut elanguit
 Vis illa duri Martis? audendum mage.
- Deiot. Invicte princeps, nulla nos sortis movet 1100
 Vicissitudo. strata sint castra omnia,
 Aemathius agros ille conflictus pio
 Sanguine rigarit, nec gradu segni ruens
 Cuncta populetur hostis, est constantia.
 Sua quemque virtus roborat; plenus spei 1105
 Sum, Magne ductor, affore extremo Scythas
 Orbe excitatos; nobiles turmas agent
 Sparsosque cogent milites, quos non tuis
 Certasse castris constat intactos adhuc.
 Haec una gens est prompta, quae Tanaim bibit 1110
 Tygrimque, pro te quamlibet sortem pati.
- Scip. Medos ciebo, dura quos fortes iuvant
 Animantque bella; tempore exiguo exciti
 Martem subibunt. adiget ad pugnas amor
 Et ad arma pietas, quam tua expressit fides. 1115
 Armenia validis ipsa complebit ferox
 Pharetras sagittis et tibi multa fide
 Vovebit ipsum corpus, et Parthus fugax
 Metuendus arcum flectet et dudum abditus
 Emerget, ut se prodat ultorem tui. 1120
- Pomp. Procul omen esto triste! nos rabies ferox
 Petat insolensque proterat Martis furor?
 Prolata vis est nostra, quam Pharsalia
 Explicuit, illa clade detractum nihil.
 Non si furentes aequor in coelum ferat 1125
 Iaciatque fluctus, quando violento Notus
 Absorbet undas turbine aut Aquilo erutum
 Mare concitarit, astra subsidunt; licet
 Sublatus astra feriat aut lambat tumor,
 Vetat altitudo tanta, quae coeli patet. 1130
 Contemnit aether, quas vomunt undae minas.
 Sic altiores esse Pompei sciant
 Animos, ut illos sternat et terrae adprimat
 Illata clades Marte ab infesto. tamen
 Non diffitemur esse concisas opes. 1135

	Sed quando sylvas saeva vernantes hyems, Quas ante calidus mollis aestatis vapor Vestierat, acri frigore exussit, comas Decussit, arbor nonne radices sata Profundiores aget et accessu novi Tepefacta veris viride reparabit caput?	1140
	Ita me recisum vidit infestus dies, Cum rapuit ac revulsit armatas ferus Mihi Mars cohortes cumque me septum undique Clara Quiritum plebe spoliavit. tamen Redivivus – ecce! – reparo convulsum decus.	1145
	Non Marius olim pulsus a Sulla fugam Foede capessit seque Minturnensium Abdens palude littora informi legit Rate barbararum gentium et gressum refert Generosus inde victor et fasces rapit, Sibi Consulatus debitos? sed quid queror? Non implicatum corpus exolvam plagis?	1150
Lab.	Vt firmitudo mentis et robur potens Me reficit! hoc te decuit, hoc prudens facis. Benigna tandem numina causam exitu Dextro probabunt, quodque in extremis solet, Aderunt frequentes Africae reges; salus Haec una superest certa. non probrum fuit Atrociori conseri in campo manus Vincique nostras; illa sed labes erit, Erit eluenda nos ut attritos semel Animos remissos gerere, nos ferrum manu Posuisse. timidus tutior nunquam fuit; Aditum nocendi perfidae praestat deae, Qui pavidus et qui cuncta desperat. proin Sollicita non te cura, Pompei, premat.	1155
Pomp.	Multo ante, proceres, mente prospexi vices Causaque belli. me meae aerumnae erigunt; Africa recentes legat et conflat duces, Vel ipse, Lybiae sceptrum qui torquet, Iubas Contraxit acies; horret arrectis ager Immensus hastis, fulgor armorum tremit. Indomita virtus nostra vivaces foras Extrudat animos, superet et crescat malis.	1170
		1175

<Scena nona>

Pompeius, Legatus regis Iubae, Afranius

- Afr. Salve, Quiritum spes in extremis data,
 Inimica quo pugnante vertentur polo
 Favente castra! venit e Lybicus celer
 Legatus oris, quas nec infortunia
 Nec sparsa campis funera aut Martis furor 1180
 Avertit a te.
- Pomp.   numinis summi est favor
 Caelestis; in nos dona transfundunt dii.
- Leg. Magnanime princeps, noster antiqua fide
 Tibi notus ante rex Iubas vivit tui
 Memor et refundit, quidquid e Lybia potest 1185
 Sperare princeps virium. sese offerunt,
 Eadem pericla perpeti mortis volunt,
 Equitatus omnes undique obtexit levis
 Collectus agros. tota se regio explicat.
 Quod si furenter Caesar in Lybiam putet 1190
 Irruere posse, norit intrepidus fore,
 Quos metuat, Afros. totus in pestem vagus
 Coniurat orbis Caesaris, quem sors leves
 Erectum in auras non levi casu atteret.
- Pomp. Fortuna quos deiecit, hos versa vice 1195
 Sereniori fronte respiciet dea.
 Tamen illa, quae rex Africae spondet mihi
 Auxilia, reparant castra, quae fudit tumens
 Audaxque victor bella in Aegyptum trahens,
 Ideoque, quo se rector Aegypti potens 1200
 Convertat aut quem tempore infesto ducem
 Legat e duobus, dubius opperiar. potest
 Firmare nostras copias vel frangere.
 Vnam salutis spero depositae viam.

Argumentum actus quarti

Ptolemaeus Aegypti rex adscitis in concilium Pothino, Theodoro et Achilla, cum accepisset Pompeium postremo praelio fusum et profligatum appellere animum et cogitationem ad fidem et quodammodo clientelam ipsius explorandam, victus tandem et persuasus improborum consiliis sceleratis sinit se abripi ad insidias et coedem Pompeio Magno per Septimium, qui quondam Pompeio duce meruerat, fraudulenta legatione 5
struendam. Pompeius postea, dum expectat a Ptolemaeo responsum, suorum maxime ultro citroque habitis sermonibus ab instituto itinere revocatur. ac cum in eo proposito persistit, erumpit uxor in theatrum, quae somniis quibusdam commemoratis diserte asseverat non esse suscipiendam 10
navigationem in Aegyptum; repellitur Cornelia. tum illa quam celerrime advocat augures, aruspices, pullarios, qui introducti libere denuntiant avium volatu atque pastu funestam futuram profectionem et exitis hostiarum diis ipsis non placere decessionem; his non movetur Pompeius; advocationem mortuorum sese habituram Cornelia indicat. quo 15
tempore Q. M. Scipio coeterique a secessione Pompeium deterrent, sed frustra. redit Cornelia adducto vate, qui praesente Pompeio manes excitat Sullae, Marii et aliorum imperatorum.

Actus quartus <Scena prima>

Ptolemaeus rex, Pothinus, Theodorus, Achilles

- Ptol. Ad arma semper miles admoveat manus 1205
Regnumque ferro firmet obiecto et minax
Premat imminentes hostis assultus novi.
- Poth. Severa quo nunc verba, quo spectant minae?
Oriturne Phariis terror in regnis novus?
Solum revellat quispiam? infernam Styga 1210
Depensus hostis adeat et ferro cadat.
Minimo tumultu reprime, quod natum est, scelus.
- Ptol. Securus istud, dextra quod sceptrum gerit,
Teneo. sed omnis nixa stat ferro salus
Armisque regnum. perimar aut perimam. mihi 1215
Non providebo, ne qua me incautum abdita
Fraus perdat, hac me veste ne spoliet dolus?
- Theod. Quis iste dolus est? pande! nos valida manu
Ipsam obruemus; sat scio auctorem doli.
- Ptol. Cui dum resisto, non mihi bellum creo 1220
Hostemque reddo tempore inimico novum?
Gelido pavore pectus attonitum salit.
Victor timendus Caesar est: si paululum
Obstitero coeptis, regio evertat throno.
Diadema capitis nutat; imperii labat 1225
Moles cadentis; ruere qui coepit, ruat.
Ego te receptum, Magne Pompei, domo
Trucidem, atroci mene perfidia induam?
Incolume regnum pulsus Aegypto pater
Abs te recepit profugus, extorris, miser. 1230
Ita restitutus vixit, ut crebro sui
Te caneret esse vindicem sceptri et throni.
Fugientis an spes vana Pompeii ferar?
- Achill. Quid si repulso melior afflarit duci
Fortuna? si se reparaet et vires legat 1235
Numerosiores, non triumphantis sequax
Currum sequere praeda Pompeii aureum?
- Theod. Bene cogitata vertat Altitonans deum
Hominumque rector. longa te servet quies;
Hunc si vocatum recipis, imperium feres; 1240
Cogere parvus esse Pompeii cliens.

- Ptol. Egone innocenti et supplici mortem afferam?
 Duce me furentes irruant in te manus,
 Iugulumque iussu, Magne Pompei, meo
 Fodiant clientes? quo meum nomen probro 1245
 Scateret, aut qua morte non dignus forem?
 Glomerata potius e polo nubes agat
 Fulmen trisulcum, quo caput dirum obterat.
 Exiliat ignis, membra qui rapidus cremet.
 Quodcumque praeter fata consilium date! 1250
 Ego comprobabo; nemo me ad coedem incitet.
- Theod. Non alia regni ratio tutandi datur.
 Vis Magnus alta sede Pompeius sedens
 Regnum gubernet et tuis leges ferat
 Extorqueatque, quod micat sceptrum manu, 1255
 Trabeaque fulgens se tuos supra duces
 Ostendet? illum perditum, extorrem et vagum
 Intra poenates regios, princeps, voca.
- Ptol. Horrenda memoras: me mea sede extrahat
 Aut in supremos involet titulos miser 1260
 Pompeius, omni nudus auxilio? mihi
 Non hoc probabis, quamlibet dirum intones.
 Me dura rupes Caucasi eductum horrido
 Saxo creasset, meque crudelem ferus
 Maris extulisset fluctus, aut saevo impium 1265
 Leaena partu dira fudisset parens.
 Ego perderem te sanguine innocuo obrutus?
 Caput obligarem scelere barbarico meum?
 Optatus – adsis – portus aerumnis ero
 Et te enatantem, naufragum in terram asseram. 1270
 Erit hoc asylum, quod tibi eiecto patet.
- Poth. Tibi regna, princeps, coelites firment diu,
 Nunquamque regno pulsus, ignotus, vagus
 Terras oberres. certa pernicies adest.
 Instabile sceptrum est. cerne, quo rerum statu 1275
 Iactatur aula seque in incerto tenet
 Apex coruscus verticis. regni hoc bonum est
 Artem arte, fraude pellere et fraudem nova,
 Sibi providere. quem locum fraudi legas,
 Scrutaris? intro recipe Pompeium! tua 1280
 Mors eius ipsa regna firmabit. tui
 Satisfacere solii te tenet, vilis tibi
 Est vita nostra nosque ad interitum rapis?
- Ptol. Quo ravior anceps? ipse me inflammem truci
 Violentus ira meque ad insanos agam 1285
 Mentis tumultus? mene detractum throno
 Famulare nomen gerere, me regem obsequi

- Suetum imperare? me metus varii ambiunt,
Emota trepidant ossa, me exanimat pavor.
- Theod. Pavor abigatur: una Pompei salus 1290
Et vita tanti est? tempus oblatum rape,
Divina quod sors obiicit. strumam exseca,
Quae virus in se plena mortiferum foveat.
In Caesaris te gratiam confer novam,
Quam consequeris coede Pompei edita. 1295
- Ptol. Per ego paternos, quos pius manes colo,
Et per Tonantem perque Tartareos deos,
Cuncta expavesco, vester et terror metum
Duplicat. necandus ergo Pompeius mihi?
Egone cruentus, saevus insontem enecem? 1300
- Theod. Hostem futurum cautus et prudens nece.
Ptol. Quod ius futurum tollere inimicum putas?
Theod. Non, quam futuram prospicis, fugias necem?
Ptol. Ecquam crearit umbra Pompeii necem?
- Theod. Rex est futurus rege te extincto novus. 1305
Exspes, ab omni sorte desertus nefas
Nullum esse censet asseri in primum statum.
Quocumque quaerit scelere conflato miser
Renovare coesas hoste ab infesto manus.
- Ptol. Fortuna sed me laeva Pompeii movet, 1310
Cui comminutae sunt opes, fascis cadunt
Cui laureati. siccine immitis forem
Et dirus, istud facinus haurirem improbus?
- Poth. Quod facinus hauris improbum, ut serves thronum?
Iustone dubites funere in tetrum exulis 1315
Caput involare, dedere exitio senem?
Age, perge, princeps! luce funesta cadat
Captivus. id te patria, quae mecum rogat,
Deposcit, id te propria, quam perdis, salus.
- Ptol. In quos revolvor dubius atque anceps metus? 1320
Agitatur aestu pectus atque animus labat.
Eatur! at quo? fatane accelerem tua,
Miserande Pompei? morere! sed quo te opprimam
Fato immerentem? vive! sed timeo, mihi
Tua nequid obstat vita. non vives! peri! 1325
Tuus appetitus, fusus, exhaustus cruor
Adamante duro fortius solium ligat.
Scelus occupandum est morte, quod tectis mea.
Nil vos moramur; quis mihi in laqueos nihil
Fraudis timentem, tecta sperantem hospita 1330
Proiciat? opus est ore simulato, tegat
Quod blandiori subdolas vultu plagas
Retiaque cautus nectat et collo inserat.

- Theod. Iam te potentem liceat et nullo metu
Phariae occupantem regna felicissimum 1335
Vocare regem. Caesar in coelum feret,
Quod, quem fugavit Marte superatum, eiicis
Fatoque mergis debito. sed qua via
Potes aut secundis avibus actutum exequi
Coedem, docebo. facilis ad coedem via est: 1340
Mortem antecedit regiae fallax honos
Legationis; captus hoc decore impotens
Incurreret ipsam mente non sana scrobem.
- Poth. Septimius unus hoc sibi facinus rogat
Totum relinqui. fictus ad technas probe est. 1345
Si se dat, ut dat, utere ingenio viri!
- Achill. Ego ipse, quidquid virium, quidquid doli
Opus est, profundam. cum mihi fraudis capax
Animus, paratos vertet in laqueos pedem.
- Ptol. Bene habet. paretur, quidquid ad luxus facit. 1350
Sit sumptuosa pompa, sit vestis nitens
Auroque rutilans, gemmeas vibret faces.
Ordo explicetur civium longus, vias
Conspersa decoret laurus et quercus beet.
Operta iubeo dicta, ne quisquam foras 1355
Emittat; illa vulgus ignoret loquax.
- Achill. Hic te pavore solvet ingenti dies:
Vnius a te morte detorquens feri
Victoris arma Pharia servabis sola.

<Scena secunda>

Pompeius solus

- <Pomp.> Evertte nomen, Magne Pompei, tuum, 1360
Evertte! quando mole te immensa trucis
Fortuna cladis proterit, non te amplius
Splendore victus nominis Magnum tremat
Diffusus orbis. Parvus es. Parvum casa
Te parva claudat. sors tibi hanc liquit casam. 1365
O Capua, quae me luxit affixum thoro,
Cum morbus olim membra depascens gravis
Febrisque Siculae more fornacis suos
Evomeret ignes meque torreret furens

Semiustulatum. Capua, cur – praeposterus 1370
 Amor – a cupita memet abducis nece?
 Cur nuncupatis personant votis deum
 Sacrosancta templa, pinguium multo calent
 Arae hostiarum sanguine, evincis deos,
 Italia, moerens, ne sua cymba Charon 1375
 Me rapiat atra meque trans amnem ferat?
 Si tunc fuissem morte consumptus, meos
 Pressisset oculos ferreus lethi sopor,
 Non hos subissem, quos fero, casus, meas
 Non obruisset turpis a bello fuga, 1380
 Quas dextra lauros fortior partas tulit.
 Pompeius ille es Magnus, ad cuius latus
 Tot confluebant principes, cuius manu
 Stetere lapsi tot dynastarum throni,
 Qui supplicantium more prostrato genu 1385
 Sibi deprecantes foederum leges dari,
 Rediere facta pace, quam victis tuli?
 Nunc, nunc pudenda sorte commutatio –
 Heu! – facta foedo tingit et contaminat
 Rubore frontem. lumina in turpes eunt 1390
 Soluta fletus. proh pudor! Pompei, gemis!
 Ego, qui pericla mille perrupi et neces
 Virtute et armis ductor effugi sciens,
 Cum per cohortes bellicas graderer ferox, –
 Ecce, ecce! – pulsus concido extremum diem 1395
 Obiturus, – ecce! – funebri pompa efferor!
 Eheu! quis intus conficit mentem dolor
 Moerorque culpae conscium pectus vorat?
 Excrucior animo. quid male in lucem editus
 Non morior ante quam suos late explicet 1400
 Caesar triumphos seque victorem efferat?
 Felicitatis cursus abruptus meae;
 Transversa tela iacta sunt; fatum obstitit;
 Non ire contra vim deum aeternam potest
 Humana virtus; has ego opponam manus 1405
 Coelo minanti? numinum aversus favor;
 Me destinatum funeri instanti petunt.
 En cernite omnes, cernite ex illo duce,
 Quem Roma toties laetior plausu fremens
 Congratulante duxit in templum Iovis, 1410
 Quid iam supersit, cernite et gemitum date.
 His manibus undas corpore in fluvium dato
 Pronoque curvus extuli, ardentem ut sitim
 Exhaustus humor oris arentis levet,

Quo membra modicus fessa restauret cibus, 1415
 Vires sepultas suscitet potus latex.

<Scena tertia>

Deiotarus, Q. Metellus Scipio, Pompeius

- <Deiot.> Huc evocati venimus, cum nos agat
 Communis in te fidus et verax amor.
 O magne princeps, vota quo spectant? gradus
 Quo vertis? ecquem quaeris effugii locum? 1420
 Phariusne placuit tractus? an iuveni et novis
 Rebus studenti principi credas caput?
- Pomp. Ego, qui parentem regis Aegypti fuga
 Sibi consulentem reddidi eiectum throno,
 Fraudes timerem? deinde, qui sceptrum gerit, 1425
 Non sustineret tam impium factum sua
 Effluere mente. proinde despero nihil;
 Ptolemaeus horret rege non dignum nefas.
- Scip. Sed si quid in te, Magne Pompei, socer
 Possum, rogatu te meo flecti velis. 1430
 Cave blandientem, saepe velatur dolus,
 Et condiuntur melle commixto cibi,
 Quos si voraris ore, mortiferos voras.
- Pomp. Male ominaris; parce, si obsisto, socer.
 Deliberatum est, cuius agnosco fidem, 1435
 Ire in paratos regis Aegypti lares.
 Quae verba coram rege dicturus, vide
 Hic exarata. spero, ut auditam probet
 Orationem seque mulceri sinat.
- Deiot. Cautè et scienter regis Aegypti fides 1440
 Penetranda, Pompei. timeo, ne Caesar sibi
 Prior occuparit pectus ignavum et leve.
 Quin mittis ergo, corda qui pueri magis
 Exploret? haud est summa, quae reliqua est, salus
 Dedenda temere principi ignoto. meus 1445
 Hoc iussit a te petere, quem laudes, amor.
- Pomp. Ne dubitate, duces! melior fortuna timentes
 Nos manet. est animo pavor excutiendus in auras
 Aethereas, trepida formidine solvite pectus.
 Videte, amici, quorum in amplexus ruo, 1450
 Ne cuius animus sorte tam infesta labet.

- Dum scripta memori mente complector, placet
 Vos hinc remotos paululum e tectis pedem
 Efferre, ne quae brevior officiat mora?
- Deiot. Tua dii secudent coepta, inoffensos tuae
 Decessionis dirigant cursus. iter
 Non obstruatur omine infausto. vale!
 Nos victimarum coede perfecta deos
 Consulimus. 1455
- Pomp.   ite! sed meam moneo, socer,
 Hinc dum recedis, coniugem affari velis. 1460
 Natam parens solare, quae questus iacit.
- Scip. Hanc nulla possunt verba, quae mittam parens,
 Lenire flentem; teritur incassum labor.
 Tamen admovebo machinas omnes, quibus
 Evicta fletus nata tam largos premat. 1465
- Pomp. Excessit omnis arbiter. sed quis domo
 Extraxit istam foeminam, quae me afficit
 Tam turbulente meque semianimem enecat?

<Scena quarta>

Pompeius, Cornelia

- Pomp. Quae te querelae perditam luctu novae
 Agitant? dolorum quae reviviscunt faces? 1470
 Quid horror ille corporis tantus sonat?
 Cur moesta feriunt pectora admotae manus?
- Corn. Ah metuo, ne sors ipsa, quae motu effero
 Vtrumque quassit, non sit infortuniis
 Expleta nostris neve nos mersos petat. 1475
- Pomp. Quod gravius in nos invehat, cedo, malum
 Fortuna? non est vulneri telum novo.
- Corn. Miseranda et exspes timeo.
- Pomp.   quid, coniux, times?
- Corn. Iras deorum, quos diu infensos mihi
 Experta totis artibus praesens tremo. 1480
- Pomp. Nostra deorum est clade restinctus furor.
- Corn. At me secunda Caesaris pavidam ferit
 Sors inquieta; dein meam mentem quies
 Et somniorum terror iniectus ferit.

- Pomp. Quod somnus ipse peperit, id frangat tuum
Sine lege pectus? 1485
- Corn. quae dolor fari impedit
Prohibetque, vidi spectra, quae infelix caput
Vitamque – sic fert somnus – extemplo petent.
- Pomp. Sed cuius illa spectra deposcunt caput
Vitamque?
- Corn. nos, nos appetit, quidquid mali 1490
Nox atra cudit. hoc meus meruit thorus
Infaustus; id me cruciat et luctu obruit.
Videbar inter arborum sylvas breves
Lassata somnos carpere atque animo graves
Decoquere curas, quando furibundo lupus 1495
Per arva cursu volitat insanum fremens;
Hiante saevit fauce, disturbat casas,
Quas pastor olim finxerat molli luto
Et excitarat tecta solerti manu.
Sed et – ecce! – circum candido aspersus ruit 1500
Agnus colore, qui trucem effugiens lupum
Quaerit latebras, quo citus vitam tegat.
Huc fert et illuc, qua datur tutus fugae
Locus, fugaces tramite obliquo pedes.
Ego conspicata, qui ferox, avidus, rapax 1505
Direptor agni dente mortifero lupus
Evisceraret deviam praedam. metu
Parumper haesi percita et somno gravis.
Haec cum intuerer, venit a tergo cliens,
Qui plenus ira parricidales manus 1510
Imbueret agni sanguine et iugulum indito
Mucrone foderet isque, quod vidi nefas,
Cervice coesa gereret immitis caput.
Ne multa! tellus sanguinis rivo madet
Stillatque cervix. corpus exanimum solo 1515
Prostat futurum pabulum alitibus feris.
- Pomp. Quid capite factum est?
- Corn. capite quid factum, petis?
Is, qui cruenta contrucidarat manu
Agnum immerentem, sustinet laeva caput
Dextraque gladium.
- Pomp. sperne, quod monstrum refers. 1520
- Corn. Ad impotentis ense concisum caput
Pastoris infert scelere perfecto lares.
Laetatur atrox pastor hoc spectaculo.
Sed quo notarem virus immanissimae
Crudelitatis maius: id doni loco 1525
Transmisit. at quo – nescio; hoc superi tegunt –,

- Quo, care coniux, spectat haec atra mihi
 Oblata nocte visio? heu quanto pilus
 Horrore surgit! pectus oppressum est gelu!
- Pomp. Quis iste lupus est quaeve tam immanis fera? 1530
- Corn. Quid, si ferinos induit mores lupi
 Te persequendo Caesar et, quoniam manus
 Non coede saevas inquinat, fors te improbus
 Aliunde princeps ortus hac luce eiicit?
- Pomp. Quae te timentem vana sollicitant, vaga 1535
 Noctis profundae quae paves ludibria?
 Revoca timore devium pectus! nihil
 Labefactet illum mentis invictae statum.
 Propior sequetur rebus eversis salus.
- Corn. Est alia mordax cura, quam promi expeto. 1540
- Pomp. Quae cura tandem est, prome.
- Corn. quod somnus dedit,
 Eludis. at non augurum ritus sacros,
 Quos picta cantu volucris instruxit, potes
 Ridere, vel quod doctus extispex probat
 Aut renuit; ex his disce, quod metui decet. 1545
 Impune nullus praepetes spernens aves
 Evasit. augur aderit; accitum evoco.

<Scena quinta>

Pompeius, Cornelia

- <Pomp.> Si quidquid alta nocte per somnum vides,
 Erit audiendum, teque, quae horrendum volant,
 Circumque spectra turbido motu adstrepunt, 1550
 Deiicere, Pompei, te queant. vivi miser,
 Cui tot quietem distrahunt mollem vaga
 Simulachra, frondes quot per autumnum cadunt
 Aut salsa fluctus maria corrugant truces.
- Redit – ecce! – verso lumine in terram thori 1555
 Miseranda consors. augur armatus venit
 Lituo. huc aruspex conscius fati assilit.
- Corn. Ne, care coniux, minue, quem obrudo, metum,
 Admitte potius; quaere, quid clament aves
 Missumque coelo fulmen et fulgur petat. 1560
 Hic te docebit omnia. huc fati sciens

Processit augur. exta qui pecudum quoque
 Scrutatur, ad te iussus advertit pedem.
 Pomp. Soleris, augur, foeminam! huc artem tuam,
 Avium volatus advoca, ut firment ratam 1565
 Profectionem, Pharia quo tellus vocat.

<Scena sexta>

Pompeius, Augur, Cornelia, Aruspex

Aug. Ego templa coeli nuper intentus polo
 Fors metiebar; lituus incurvus plagas
 Signabat omnes, qua diem Phoebus refert
 Et qua profundo mersat Oceano iubar, 1570
 Qua parte medium dividit mundo diem
 Et qua nivosus Aquilo furibundum tonat.
 Expecto, tacitus lustris, quod signum daret
 Notata coeli regio, cum subitus fragor
 Auditus actas monstrat in coelis aves. 1575
 Tractu sonante hinc penetrat et findit Iovis
 Ales Tonantis fulvus ultrici irruens
 Rostro superbus seque sublimem erigit
 Quaerens paratos, quos petat rostro cibos
 Vnguesque curvos tingat et saturet famem. 1580
 Vt se per auras aquila suspensam citis
 Libravit alis, cygnus adverso volans
 Emersit orbe, cumque conspexit ferum,
 Quem metuit, hostem, scrupeam celeri specum,
 Quae propior adstat, quo potest, lapsu petit. 1585
 Citius sagitta fertur et vento furens
 Regina volucrum nunc in obliquos citat
 Agitatque gyros corpus inque altos modo
 Pernicitate iactat assultus. latus
 Nunc illa cygni figit et stimulo fodit 1590
 Nudatque plumis; roseus in terram fluit
 Stillatque sanguis, viscerum extracti sinus
 Labuntur; uncis pedibus implicitam tenet
 Praedam nec ipsa morte compescit sitim
 Ales malignam mortuum inimicum tuens. 1595
 Corn. Maiora quaeris, mi, voluntatis deum
 Indicia, coniux? tene non cygnus lacer

- Perturbat? ecquid tutus hoc signo potes?
 Infesta metue numina et laevum diem.
- Pomp. Omitte, coniux, tristia, ingenti mage 1600
 Meliora mente concipe! an potius putes
 Oloris instar corpore absumpto mihi
 Esse moriendum? mene, me imbellem polo
 Cygnum volente sentiam? quae me nota
 Enervis animi sternat, ut timidas aves 1605
 Infra reponar? alia se in melius dabunt
 Ostenta. noster alitis summi est labor.
- Aug. Quam fausta vellem fluere ad arbitrium e polo
 Auguria, princeps! proditur coeli furor
 Aliquis timendus. in tuos hostes malis 1610
 Avibus remittant numina hoc, quidquid mali est.
- Pomp. Consilia superi tecta per volucres sua
 Prodant? quid illa tanta consternatio
 Mentis supremae velle, quod clausum est polo,
 Id avibus ipsis esse patefactum? nefas 1615
 Futura nosse, quas aves, augur, canis.
- Aug. Absit volucres nosse, quae norunt dii,
 Futura dicam; non futurorum capax
 Avis est; sed illa libero caelo vehit
 Eventa, quae non augures ipsos latent. 1620
- Pomp. Quae ratio? quis te, quidquid abstrusum est, modus
 Iuvat eruendi? fare! qui in sensus deum
 Hac arte fretus ire secretos potes?
- Aug. Quo propior astra tetigit et lunae globum
 Feriit coruscum volucris excelsum volans, 1625
 Hoc certiores haurit eventus avis,
 Quos concitatis indicat plumis. suo
 Praesaga cantu dicit ignorans, levi
 Cur icta motu dissecet ventos leves.
- Pomp. Age, quid timendum est? exta quid prohibent boum? 1630
- Corn. Hic tetriona vidit et ruptis boum
 Pectoribus atros tristis aspiciens fibras
 Tractat cruores. ne quid affingam, abdita
 Fidens aruspex omnia evolvit tibi.
- Arusp. Litare primum moesta me coniux diis 1635
 Vt imperavit, lectus e medio grege
 Iuvenus albo vertice et reliqua cute
 Fulva notatus trahitur. ut primum stetit
 Admotus aris, non sacerdotis manum
 Sentire facilem passus intractabilis 1640
 Exiliit et se concito cursu furens
 Subduxit aris; curritur; raptum neci,
 Quo capitur, ipso gladius elatus loco

- Tandem iuencum destinat; propera manu
Evisceramus; ilia infecit cruor 1645
Sanie inquinatus; cordis exsecti fugit
Pars omnis, et, quod territat pectus, rogos
Extruitur altus, hostia in structum illico
Coniicitur ignem; vix in accensos focos
Immissa, cum se rupit in partes duas 1650
Divisa; miseram flamma non ussit; datas
Violenta carnes fumus infaustas obit.
- Pomp. Nihilne reddunt exta, quod vester probet
Ex arte natus opere perfecto labor?
- Corn. Dilecte coniux, vera, quae retulit, cape! 1655
Simulata ne nunc dicat, attentus vide.
Quo consulentum vota vertuntur, sua
Plerumque cautus vertit extispex. cave
Effata! nunquam te voluntates deum
Piget exequutum. coniugem ausculta et cave. 1660
- Pomp. O socia thalami, me ferit gelidus pavor,
Quod te undiquaque mente collecti metus,
Seu sol recondat seu vehat terris diem,
Proterere soleant. cur in eventus trahis
Semper sinistros, non in atrocem magis 1665
Hostem retorques? parce, quas querulum gemens
Confecta luctu pectore exanguis eiicis,
Male ominatis vocibus! metuas nihil.
- Corn. Altum dolorem fronte sub laeta premis.
Ille, ille vultus velat, occultat, tegit 1670
Inauspicato, triste quos coelum indicat
Nobis pavores, quo tamen certus magis
Pateat deorum sensus incertae mihi.
Placet? evocentur lividae manes Stygis?
- Pomp. Placet, Acheronte conditos manes voca. 1675

<Scena septima>

<Pompeius,> Q. Metellus Scipio, Domitius Aenobarbus

- Scip. O summe ductor, voce non ulla queam
Cohibere natam. quo putas cursu pedem
Hinc extulisse? qualis intorta fugit
Cervus sagitta fossus et vitat canum
Diros latratus, torsit hinc alio gradum. 1680

- Pomp. Violenta citius fulmina aut ventos queas
 Rapidos morari, tela vel laxo semel
 Revocare nervo missa quam cursum incitum
 Cohibere natae et foeminae. haec ventos furens
 Superat volantes, Tartarum coecum excitat 1685
 Cietque manes victima coesa leves.
- Scip. Horrenda metuo credulus fors an nimis.
 Tibi notus ardor Caesaris, notus tumor,
 Natura nota est, qua trahit ferro horridas
 Caesar cohortes, cuncta populatur velut 1690
 Bacchante Borea, cum minax flatum evomit,
 Fugantur alto turbidae nubes polo.
 Peragravit Asiam turbine armorum fremens.
 Largitione quot sibi adsciscit potens
 Populos? quot urbes munere obstringit dato 1695
 Immunitatis? perfugas omnes sua
 Humanitate lenit et captos fovet.
- Pomp. Sperare bene me, bella qui flectit, deae
 Ludus iocusque cuncta vertentis iubet.
 Quos sors subegit quosque depressos dedit 1700
 Et proterendos hostibus, sursum eriget
 Solioque reddet, quos solo abiecit, duces.
- Aen. Ignosce, Pompei, si quod est factum scelus,
 Quando proterve te meo laesi ducem
 Furibundus ore, quando te sermo impotens 1705
 Coegit arma capere tam tristi die.
 Mea culpa tota est, nostra, quae discors erat
 A te, voluntas sustinet fraudem impiam.

<Scena octava>

Pompeius, Cornelia, Vates, <Pullarius>

- Pomp. Quo properat uxor? sequitur a tergo tremens
 Vates, nigrantis regna qui terret Iovis 1710
 Manesque turbat.
- Corn. iam meae vocis sonum
 Audire liceat. cernis, ut vates canat
 Fore luctuosa regna, quae Nili petis?
- Vat. Adsum vocatus, triste concilium excito.
 O qui coerces antra Tartareae domus, 1715
 Emitte, qui funesta proturbent mala,

Quae tristis et turbata Pompei horruit
 Vxor. profundi Ditis occlusas fores
 Reserate, vel vos coget invitos gravis
 Prodire sermo durus, odiosus, ferox. 1720

Emergite ergo, quotquot in lucem dari
 Praesens periculum cogit, aut cuncta ostia
 Pandens revellam. tota prorumpat cohors
 Populusque vita functus e fundo excitus
 Exoneret atras, Pluto quas habitat domos. 1725
 Exanguis vulgus sede ab obscura eruam.

Favete linguis! audior; tristis, silens
 Cocytus errat; fumidus Phlegethon vomit
 Trepidante Dite, qui vorent Romam, globos.
 Egredere, quisquis nocte de media ruis. 1730

Quis iste tandem? SVLLA, purpureo rubet
 Rore irrigatus, dextera gladium rotat,
 In ora torquet, corde quas coxit minas.

Quis alter? est, est MARIUS, e cuius manu
 Districtus ensis fulgurat, coede impia
 Replet urbis, olim quae cruentarat fora. 1735

Ecce, ecce! surgit patriae afflictae pater,
 Rigidus CAMILLVS, praelio indicto fugans
 Ex urbe Gallos. queritur infelix iugo
 Suos Quirites, quod removisset, premi. 1740

Quis pone tardos lumine effosso gradus
 Accelerat? ecquis? Poenus est, rabidum execrans
 Nomen Quiritum seque crudelem incitans.
 In ora saevus nostra te, Pompei, face
 Designat atra, mortis aspersum nota 1745
 Transcribit atrox ANNIBAL seque arduus
 Ostentat, oculos igne Tartareo illitus.

PTOLEMAEVVS oritur, genitor illius, modo
 Qui Pharia iuvenis sceptris torquendo manu
 Minor administrat. sed fuge hinc, Pompei, fuge! 1750
 Cratera nigro sanguine undantem iacit
 In te minaxque propius adventat. fuge!
 Cratera spargit, fervet exhaustus recens
 Cruor, et rubentes proluunt rivi solum.

Ptolemaee, loquere, redde, quem petimus sonum: 1755
 Ausitne Memphim petere securus sui
 Pompeius? aliquos captus incurret dolos?

Ptol.Pat. Quid me sub auras carmine invitum rapis?
 Mors atra natum, video, Ptolemaeum manet.
 Quo scelere dirum mortis accersat diem, 1760
 Ignoro. Stygios repeto, sic iubeor, lacus.

- Vat. Res acta Pompei est. cerne, quo divum vocent
Retrahantque nutus: regna Pelusi time!
- Corn. Nihilne valeat turba, quam extrusit domus
Pallentis Orci? sermo fatalis nihil
Mentem obstinatam vertat aut moveat gradu? 1765
Contra abnuentes ire decernas deos,
Quorum tueri pectus aversum potes?
Saltem oro, Pompei: si quid extremæ preces
Exprimere possunt, respice, ut pascant aves, 1770
Quas texta cavea claudit impastas. cibos
Peritus augur suggeret. pullos vide.
- Pomp. Nil te, fidelis uxor, impedio; suos
Emittat alta cavea, quos pullos tegit.
- Pull. O qui, deorum rector, hos avium regis 1775
Pastus et escas quique per varios soles
Motus volucrum pandere eventus, velis
Aperire clausos numinum sensus; potes.
Comesse nolunt, despuunt offam neque
Contingere audent. omen hoc unum time, 1780
Sed triste: pullus sponte non gustat dapes.
Pullariorum palpitat pectus metu,
Angorque trepidos vexat atque animos rapit.
- Corn. Vnum rogamus, perfer imperium deum,
Qui te morantur, ire properantem vetant. 1785
Id obsecranti coniugi coniux dabis?
- Pomp. Id dabimus; at te doleo prostratam metu
Enervis animi foeminam exhorrescere
Manes sepultos, augures, pullarios
Aruspicesque. vota quo torques tua, 1790
Responsa torquent. quod reformidas, timent
Aiuntque, quod ais; quod negas, pariter negant.
Ita, quo voluntas coniugem timidam rapit,
Rapiuntur et, se parte qua flecti vident
Te velle, flectunt verba consulti augures. 1795

Argumentum actus quinti

Pompeius deplorat infelicem Romanae gentis conditionem, quod, dum quisque suae cupiditati et ambitioni obsequitur, rempublicam in summum periculum adducat. Deiotarus et Scipio, cum Pompeius de suscepta profectioe demoveri non potest, Pompeio iubente alio demigrant. nec ita multo post legatio Ptolemaei regis duce Achilla se spectandam praebet; perhonorifice Pompeius consalutatur et a Septimio, qui eius miles fuerat, confoditur abscisso capite. Philippus cum collectis, quae dispersa erant, lignis pyram extruxisset, corpus domini sui, quod tunica interiore, quam unam habebat, involverat, in rogam imponit. his succedit Ptolemaeus, ad quem caput Pompeii defertur, quod ad Caesarem Aegyptum petentem deportari imperat. Caesar, qua erat clementia et morum comitate, avertit primum oculos a Theodoro, qui caput obtulerat. post longam demum complorationem et lamentationem Caesaris totiusque exercitus caput ipsum comburendum se praesente curat interiecta militum funebri circa rogam decursione.

5

10

15

Actus quintus <Scena prima>

Pompeius

<Pomp.> O qui sydereos nutu convolvitis orbis,
Tuque deum imprimis pater et fidissime custos
Imperii, Latias qui protegis hactenus oras,
Iuppiter! o si culpa tuos infanda furores
Excierit Stygio pridem damnanda barathro, 1800
Delige, quos sontes flammis ultricibus uras.
Quos gravior nacta est sceleratos noxa, repertos
Obruat; hi poenas, quas iustior ira reposcit,
Morte luant merita; insontes ne plecte, nocentis
Obtere fulminea caput exitiale favilla. 1805
Quod si forte meo furor ille deumque potentes
Non irae frangi neque pectora concita flecti
Interitu possunt, quo Romam fata reservant?
Quo Romam, fortuna, trahis? quo funere mergis
Rapta tot exactis toto orbe tropaea triumphis? 1810
O quanto Latium turpamus crimine nomen!
Vt nos perfidiae labes inhonesta perurit
Et maculat miseros, quod, cum servile parentum
Aetas prisca iugum per tot fera bella removit
Excussitque, tamen male nati accersimus ultro 1815
Depressamque gravi gaudemus pondere Romam!
Roma, peris! te, Roma, tui vincere Quirites
Non duro dubitant vinclo; tibi ferrea saevi
Fata serunt; te deiectam de culmine summo
Non horrent miseram extremos haurire labores. 1820
Libertas tibi diripitur, quam sanguine patrum
Effuso partam seri meminere nepotes.
O malesanus amor regni! malesana cupido
Laudis! et imperii sitis insaturabilis! ardor
Mortifer! ambitio, o teterrima pestis amicae 1825
Libertatis! honos, o cur furialibus iris
Incendis tumidum pectus dirumque venenum
Spargis et insano dementas Caesara motu.
Ambitio, o quantum vehis intra moenia Romae
Effrenata malum! te primi aluere parentes, 1830
Cum se pollueret fraterno sanguine, regni
Caecus amore, ferox Romanae conditor arcis
Romulus et sacros regis temeraret honores.

Nulla fides, quos summus apex coniunxit honoris,
 Alligat unanimes; non hos concordia stringit; 1835
 Alter in alterius mortem ruit; impia saevus
 Bella gerit, non hic aequo socialia ferre
 Iura potest animo, quem fors amor ussit honoris.
 In generum et socerum crudelia in arma ruentes,
 Ambitio, armasti bellatricesque catervas 1840
 Proteris exacuens, quando fragor aereus enses
 Excitat exertos adversaque castra propellit.
 Per te Thessaliae campos cinis altus obumbrat
 Caesarum et pingui circum saturata cruore
 Arva nitent, cum se geminae bacchante Megaera 1845
 Proiiciunt acies emissaque tela per auras
 Confusae densos prosternunt stragis acervos,
 Totque cadunt uno cives sub Marte, quot olim
 Sufficerent, si quis novus orbis in orbe domandus.
 Ponite corde metum, Parthi, gens aspera bellis, 1850
 Et formidatos humerus gravis exuat arcus.
 Ne trepidate! nihil vos Crassi funera turbent,
 Non vestras ferro iratus penetrabit in oras
 Romanus miles neque praelia in ardua surget.
 Exhaustas gemimus gladio ferroque cohortes 1855
 Deletosque duces, quorum vos nomen obortum
 Terruit exanimes caecisque coercuit antris.
 Civilis nigro furor eructatus Averno
 Plus tibi, Roma, nocet quam si, quos terra refuso
 Alluit Oceano populos, communibus acti 1860
 Incensique odiis bella efferat, bella cierent.
 Terror eras orbis quondam; tua poplite flexo
 Pronus adorarat vexilla remotior ultra
 Aequora salsa Scythes; tibi se Germania supplex
 Deposita feritate animi submiserat; ardens 1865
 Marte alios supra populos Gallusque, furenti
 Qui pugna gerit invicto sub pectore mentem,
 Imperium edomita cervice subactus amarat;
 Maurus, Arabs, Medus, Macedo, Lybs, Indus, Iberus
 Succiduo tremuere genu frenumque receptum 1870
 Non excusserunt, rapidi quos orbita solis
 Circuit et pleno perstringit lumine gentes.
 O furor! o rabies! o duri insania ferri!
 In tua convertis proprium cava viscera telum,
 Exitium tibi, Roma, creas pestemque nefandam 1875
 Acceleras propiore gradu; tibi stamina rumpis
 Ante diem et Stygias trahis ad tua fata sorores.
 Sed quid gementis instar et luctu novo
 Renovantis altum vulnus obductos prius

Refrico dolores? si meas audit preces
 Ptolemaeus, ego te, patria, quae iugulum malae
 Das servituti, Marte defendam novo. 1880

<Scena secunda>

Pompeius, Deiotarus, Q. Metellus Scipio

- <Pomp.> Iterumne, fidi principes, mecum asperam
 Duramque sortem perpeti, infamem fugam?
 Vos ite, potius ite, quo superi trahunt. 1885
 Deiotare, constans rebus accisis amor
 Cuius probatur, in tuum regnum redi.
 Quis iste tantus ardor, ut miserum sequi
 Miser ipse, princeps, morte proposita velis?
 Vides, ut ipsum, scepra qui Phariae quatit, 1890
 Vocem in periculum. solus hoc munus mihi
 Deposco; vestrum est militum robur novum
 Velle usquequaque legere, cum tempus ferat.
 Revertere ergo, repete, quas terras regis,
 Ne quem tumultum patrius populus serat. 1895
 Da, da cupitos, da, quid amplexus negas,
 Regnator, arctos? vultus immaduit? genas
 Irrorat imber? flebilem vocem exprimas?
 Deiot. Qua mente, Pompei, damna, quae cerno, subis?
 Contempler ipsas siccus aerumnas tuas? 1900
 Peracerbus alta corda non frangat dolor?
 Quid me remittis? ora te, Pompei, mea
 Consauciarunt? mene funestos dies
 Augere stantem?
 Pomp. quod peto, princeps, neges?
 Abi, meusque, qui mihi a laeva, socer 1905
 Abeat, remotos quos potest populos trahat.
 Scip. Tibi displicemus? parce, si, Pompei, vides
 Obtemperantes aegrius; fac nos tui,
 Si quod ferendum est, esse consortes mali.
 Pomp. Mihi displicetis? absit, id tantum impetrem, 1910
 Vt mox receptos alia vos condant sola,
 Aliena tellus abdat, ut, si quis locus
 Erit ad novandas uspiam armatas manus
 Datus, eligatur. coniugem caram, socer,

- Commendo; pater es, reddo commissum mihi
Sacrumque pignus; filiam reddo patri. 1915
- Scip. Iter ut capessat filia aversum patris,
Roganda non est. tota succussu tremit.
Si quis futurae rumor afflarit tuae
Profectionis, omne quodcumque est malum 1920
Parata tecum ferre. discedo. vale.
- Pomp. Vnde iste fletus? flumen in vultus tuos
Decurrat undae? frange ut indignum viro
Et rege, tua qui corda moerorem fodit.
- Deiot. Ego conspicatus laude certantem Iovi 1925
Supraque celsos ire Pompeium duces
Magnum, timendum, cuncta moderantem modo
Te servientem cerno, venantem undique
Praesidia regum; parce, si victus fleo.
- Pomp. Deiotare, quid me confodis luctu? vale. 1930

<Scena tertia>

Pompeius, Philippus

- <Pomp.> Expecto sortis ultimum hic actum meae
Tremente semper pectore et mente anxia.
Dii quanta, Pompei, pretia pro tantis tibi
Meritibus rependunt, orbe ut immenso tuae
Nullum salutis esse perfugium velint? 1935
Tua iam peracta est scena, quae pleno efferat
Laudes theatro; reliquus obscura tibi
Velatur actus nube; te Dirae latent;
Quaquam quid horres dubia, quae pendent, mala?
Casura non sunt sorte, quid frustra paves? 1940
Philippe, res est certa: subiectum potens
Sibi me videbit, regna qui Aegypti tenet.
Huc congregetur parva, quae restat, domus
Mecumque docta ferre servitium ferat.
Dii tuta faxint littora et terram occupem. 1945
- Phil. Quaecumque dominum te meum tanget furens
Fortuna, tanget ipsa libertum; manus
Tibi consecratae, pectus obstrictum hoc tibi.
- Pomp. Pompei, quid haeres? tota in adventum ruit
Effusa Memphis; columen hoc firmum mihi 1950
Sum nactus, unde fulciam accisas opes.

<Scena quarta>

Pompeius, Achilles, Ptolemaei Legati, Philippus, Septimius

- Pomp. Obscura nunquam regis Aegypti fuit
 In me voluntas. puduit in rebus fidem
 Lapsis precari; puduit hoc habitu nigro
 Specieque tristi corporis tanti domum 1955
 Ambire regis. nulla non aetas fleat
 Venisse, cuius arma trepidanti metu
 Extimuit orbis, exulem, in morem vagi
 Clientis, ut me rege patrono excitem.
- Achill. Confide, princeps! fata se flectent rata; 1960
 Erit aliquando tempus, exorabilem
 Fortuna cum se reddet. alternas vices
 Amat: agitatum saepe tranquillat fretum
 Coorta mollis aura. disiectas rates
 Furente vento portus optatus capit. 1965
 Vt parva nubes solis obscurat iubar
 Eademque tandem victa maiori impetu
 Phoebi micantis illico in nihilum redit,
 Ita casus atrox nobilem quassit domum,
 Clademque sparsit turbidus ferri furor, 1970
 Sed amplior te maior et vivacior
 Virtus manebit, coeca quam nullo impetu
 Fortuna reprimat. sequere Fortunam tibi
 Benigniore; certior tendit sinus,
 En, aura plenos; qua datur, cursum pete. 1975
 Sibi quisque lauro vincit et nectit comas,
 Omnesque viridis arbor insternit vias.
- Pomp. Quisquis superbae limen ingreditur domus,
 Fit servus, etsi liber intravit domum.
 Septimius iste nonne me bello ducem 1980
 Sequutus olim est? Septimi, quid me minax
 Torvusque coram dispicis? quid? te procax
 Avertit a me sermo? violentus furor
 Offendit unquam? redde, quem vultum eripis
 Benigniore, Septimi! id poscunt mea, 1985
 Quae merita nosti maxima, id poscit fides
 Iurata, longus usus in castris petit.
 Quid iste dirus vultus explorat?
- Sept. necem
 Explorat atram tamdiu et fatum admovet.
 HABET, PERACTVM EST. cecidit et terram premit. 1990

Non huius ultra progredi mortem licet.
 Tantum auferatur, scissa quae cervix labat.
 Hoc munus unum est, quod dari extremum sibi
 Ptolemaeus ardet. fors dedit nobis locum.

<Scena quinta>

Philippus

- Phil. O qui tremendas coniiicis coelo faces, 1995
 Sator tremende! grande confectum nefas,
 Et abominando scelere turpatum solum.
 O quanta lentitudo divorum patet
 Furoris! eccur axe non rupto ocyus
 In tam scelestos fulmen intortum cadit, 2000
 Non crepitat ignis, turbo non terram rapax
 Graviore pulsu motat, ut vasto Chaos
 Scelus hoc hiatu claudat? o truces, truces
 Violasse ferro principem augustissimum!
 Taceantur arae, strage mananti hospitum 2005
 Quas impiavit tygride eductus fera
 Busiris atrox, quique Diomedes cibus
 Saturavit olim saevus humanis equos,
 Clemens vocetur; maius exortum novae
 Crudelitatis specimen ante oculos cadit. 2010
 Cuius inhumatum corpus hae versant manus,
 A quo refugit animus et vivax calor?
 Inimica tellus ferre maturas vetet
 Renuatque fruges; Nilus undantes aquas
 Refluosque fluctus gurgite occluso premat. 2015
 Ego nuda domini membra, quae pigro gelu
 Frigoreque victa mors inhorrescens dedit,
 Lavanda tango? sed quis ad bustum locus?
 Quae lecta vastam ligna cumulabunt pyram?
 Quo te sepulchro grata liberti inferet 2020
 Pietas, quis ipsos unget aut pingui oblinet
 Artus olivo, ut truncus informis rogo
 Exustus urnam cinere congesto gravet?
 Ah quam dissimilis lux illa diesque triumpho,
 Cum post depressos Asiae Europaeque dynastas, 2025
 Quos humilis reges stravit pavor, alta superbo
 Evectum curru Capitolia in alta reduxit

Roma, per effusas cum plebs numerosa senatu
 Decernente vias geminat cumulatque triumphos.
 Vidi egomet, cum dispositis longo ordine turmis 2030
 Nobilitas in equis volitavit et aere decoro
 Collucens laetos tibi non invidit honores.
 Vna salutantum vox haec: toto orbe fugatos
 Frenatosque tuis summa cum laude rebelles
 Auspiciis, quibus impositos grave ferre magistros 2035
 Romanos fuerat praescriptaque iura tueri.
 Heu studium quantusque favor, cum milite denso
 Stipatus medioque foro interseptus obires
 Concursus oculis, quos fama attraxerat oris
 Italiae et pompae pulcherrimus ordo cieret. 2040
 Iam te squalentem nec honesto vulnere mortis
 Extinctum et turpi deformem pulvere truncum
 Aspicio? ast, unum rebus solamen in arctis
 Heu misero restat mihi, quod te nostra rigentem
 Dextra tenet. quanquam – o superi mea vota secudent, 2045
 Vt, qui te Aegypti nece perfidiosus acerba
 Rex hostile fremens vitalibus exuit auris,
 Indignus vita crescentes finiat annos
 Ignotaque iacens rex ignoretur arena.
 Ah gelida saltem membra contingam prius, 2050
 Quam tota perdat flamma, quam totum furens
 Vulcanus urat corpus aut tumulus voret.

<Scena sexta>

Explorator

<Expl.> Quicumque legitis littus infidum et rate
 Traiicitis undas aequoris Pharii, fuga
 Servate vosmet! principe oppresso brevi 2055
 Comites ruina volvet incautos pari.

<Scena septima>

Ptolemaeus, Theodorus cum aliis

- <Ptol.> Mihi luxit hodie faustus et felix dies
 Totique regno, vestra cum fida ebibi
 Consilia prudens aure, cum per vos data
 Celer exequendo iussa munivi thronum 2060
 Et regna longa pace vallavi mea.
 Nisi sustulissent arma Pompeium, nigro
 Cuius videtis sanguine et tabo caput
 Turpatum, ad ipsum nonne Pompeius thronum
 Violentus isset? nunquid excussum mihi 2065
 Diadema, quamvis patrium, facto impetu
 Rapisset aut vos premeret imperio impotens?
 Sed cessit aliter, spolia superati dolo
 Tenentur hostis. non potest fieri nocens,
 Qui, quos pararat hostis, occultos sagax 2070
 Praevertit astus. capitis implicitum feri
 Velamen aufer! pateat immanissimus
 Totius orbis turbo, praedator sacrae
 Pacis, tumultus auctor et belli artifex.
 Hoc, hoc malorum sevit Iliadem caput; 2075
 Hinc orta dira bella, et insanus furor
 Sparsit minaces impii Martis faces.
 Te propter armat natus in iugulum patris
 Manus scelestas, genitor in natum irruit,
 Generque socerum, civis et civem opprimit; 2080
 Propinquitatis iura violantur; fides,
 Quae colligarat, dividit fratres, domos
 Furore belli miscet et caede inquinat.
 Non huius oris rictus infandos vomit –
 Tetrum – furores? non mihi insultat minax 2085
 Saltusque frendens in meum librat caput?
 Motu – quid hoc est? – resilit, exertos fremens
 Dentes resolvit, destinat morsus truces
 Odiaque dirus rursus in vivos gerit
 Truculenta. fodite gutturis coecam specum. 2090
 Theodore, praeceps proripe a nostris caput
 Oculis nefandum! Caesarem hoc spectaculo
 Fors insequentem refice, ne celeret gradus.
 Victoriam uno, quam sequebatur ferox,
 Contulimus ictu. Caesar hoc ex te audiat 2095
 Per nos labores Martis exactos; fera

Exhausta tandem bella, quae in longos nimis
Traxisset annos, caede Pompeii sciat.

Mihi Caesar uni iure devinctus potest
Esse, remorata quod mea est virtus fugam
Et nescientem solus oppressi ducem. 2100

<Scena octava>

Caesar, M. Antonius

<Caes.> Invitus arma Caesar in cives tuli
Strinxique; nulla gaudium peperit virum
Effusa strages, pectus hoc gemitum dedit,
Et ora tristem – testis, Antoni, es – mea 2105
Misere vocem, quando collectos fuga
Servavi et illis, quae fuit, vitam dedi.

Peracerbus ad nos ocyus celeri Noto
Delatus hodie nuntius fatum asperum
Hausisse, qui me morte divexat gener. 2110
Vtinam superstes esse me socero gener
Posset nec huius stagna Cocyti nigra
Obiret errans animus, at iuncta fide
Componeremus bella, quae tulimus duo!

Ant. Quod ad antra Magnus Stygia descendens eat 2115
Pompeius, ultra lucidum ignoret diem,
Tu conquerare, Caesar? atque atro obsitus
Pallore vultus signa tristitiae efferat?

Caes. Non fictus animum, Marce, confecit dolor. 2120
Egone genero laeter extortum caput?

<Scena nona>

Caesar, Theodorus, M. Antonius, Cn. Domitius

<Theod.> Salve, imperator, fata victorem creant;
Conversa in hostem tela ponantur; tibi
Deperiit hostis, cecidit imperii aemulus;
Nullus pericli terror; en dirum caput.

- Caes. Verene caesum est ense Pompeii caput? 2125
- Theod. Quod te beatum sospitet, quod te tuo
Rex liberarit hoste Pompeio, gemas?
Variet colorem vultus et luctus gravet
Evisceretque pectus insanus dolor?
- Caes. Scelerate, qua te voce discernam? quibus, 2130
Quae digna te sunt, dire, supplicii necem?
Mene expetisse sanguinem et caedem impiam
Spirasse generi sentias? me tam ferum
Habitum? imperasse colla resecari? improbum
Facinus patrari? me! cruentatum horrida 2135
Nece gloriari? quo recesserunt dii
Aut quem polorum segne torpentes locum
Conquisierunt? quis gravis vinxit sopor?
Desipio! vana ludit effigies, nova
Commenta lusos fascinant visus. age, 2140
Supponis aliud fraude composita caput.
Da, da tuendum, quodque inobscurat, nigrum
Velamen aufer capitis! ah! cohibe impiam,
Scelere, paulum dexteram! intremui metu;
Accedam et ipsum tegmen evolvam. o dii, 2145
Portenta quae? quae monstra? quod crimen novum
Concussus oculis haurio? o nunquam satis
Miserande princeps! quis tibi intorto furens
Mucrone iugulum secuit et vitam extudit?
Quaecunque sedes dira Plutonis fovet 2150
Tormenta et alto Tartaro indictas nigra
Poenas coercent regna, malesuadus ferat
Furor impotentis regis accrescens iecur
Depascat ales avidus et morsu exsecet.
Quas ipse lacrymas spargo? simulatas mihi 2155
Infensa et istos, ora qui fletus cavant,
Dicet coactos Roma. mentitum feret
Vultum induisse me, meo tacitos feret
Pressisse risus corde. sed merito caput
Honore primum fax sepulchralis cremet. 2160
- Dom. O summe Caesar, ecquid ad vitam iuvat
Consumptus omnis, quo natant oculi, liquor?
Deinde nulla Styx in aeternum prece
Inferna flecti poterit; ad superas via
Obstruitur auras; amnis obiectus vetat 2165
Remeare, liber exitus nulli patet.
- Ant. Quid quod in his non stat lacrymis victoria, Caesar,
Plena, nec erepta est vis nec tenuata facultas
Hostibus extincto duce, sed novus ingruit error?

	Quod si disiectos furibundo Marte maniplos Hostilesque armis exutas esse cohortes, Caesar, et impositis victurum legibus orbem Credideris, quonam sapientia pectore cessit? Armorum cupidas gentes populosque requirunt Intactos victi seque ad nova bella retorquent Contusasque acuunt vires, ea cura fugaces Sollicitat; furor extremus metuendus in hoste est.	2170 2175
	Quam vereor, ne, si Aegyptus, quod flebile carmen Contexis turpesque cadunt in pectora fletus, Audierit, tibi cum caput obtulit illa videndum, Conversis studiis tecum indignata laborum Non ire in partem velit aut socia arma sequutam Maereat atque alio potius sua signa reportet.	2180
	Quare age, mitte graves luctus, lacrymasque ciere Turpe sit, et ruptum belli citus instrue cursum.	2185
Caes.	O Marce Antoni, belli hanc de pectore curam Mitte, nec explendos Martis putet usque furores Vis tua. Pompeii qui stillat ab ore profusus Sanguis ab insano revocat retrahitque tumultu.	
	Aspice, ut exertis oculis me plura parantem Praelia dissuadens tacito sermone retundat Atque adeo quos luxus opum, quos gloria sontes Exagitat stimulis taedisque ardentibus urit, Increpitet viduetque latus mucrone sinistrum.	2190
	'Parce', inquit, 'patriae, Caesar, Romamque superbum Regnantum nomen metuentem et dira potentis Iussa execrantem imperii, quo, Caesar, in altum Sublatus meritos divum venaris honores, Solve metu. tibi plena tument praecordia fastu.	2195
	Quin privatus agis plebisque inhonorus amictu Ingentes animos deponis et usta calenti Laudis amore satur restinguis pectora, Caesar? Cernis, ut ipse dati metas pervenit ad aevi Pompeius scelere infando iugulatus, iniquo Praeda datus regi? neque enim licet inde reverti Sedibus e Stygiis tristisque erumpere luco.	2200 2205
	Instat adestque dies, quo te quoque Roma videbit Funere consimili proiectum corpore toto In terram, cum te infesti circum undique diros Nudabunt enses. sua tempora signat Erynnis, Quae, cum fata volent, non evitaveris unquam.' Sed quid ago? cur non persolvo iusta caputque Aggestis circum flammis, cum thurea prostent Dona, cremo? Antoni, versis exercitus armis Advolet, exequias duce me comitetur acerbas.	2210 2215

Pompei, me tua mors monet, ut variabile sortis
Numen et humanae fastigia lubrica laudis
Horrescam pavitans. haec me documenta tumentem
Inflatumque docent non atra lacessere fata.

Pompei, quae possum genero tibi dona refundam: 2220
Da, da, quae crasso tibi vivent tincta cruore
Lumina detergam; lacrymis humentibus ora,
Da, foedata lavem; da, da, sordentia tabo
Tempora quae tristes defigimus oscula purgent.

Quid retices, Pompei? vox interclusa dolore 2225
Plura vetat fari; fletus consumpsimus omnes.
Hinc abeo lacrymans summoque irascor Olympo,
Quod quae te, Pompei, scelerata peremerit ausu
Indigno Aegyptus non eluvione dehiscat
Nec peritura petat manes vesana profundos. 2230

Parce mihi, Pompei! fatalia ad arma coegit
Me violatus honos spretique iniuria iuris,
Immeritum quo me spoliarat turba Quiritum.
Parce! sed heu! Pompei, te deinde sequemur, inanes
Fors simili fato perituri augebimus umbras. 2235

FINIS

Hinweise zur Textgestaltung

Zugrunde liegt die Ausgabe von Petrus Mussonius von 1621 ('*Tragoediae seu Diversarum gentium et imperiorum magni principes dati in theatrum Collegii Regii Henrici Magni*'), zum Vergleich wurde die moderne Edition von Rudolf Rieks herangezogen (Petrus Mussonius: *Tragoediae*. Die lateinischen Tragödien von Pierre Mousson S. J. Eingeleitet und herausgegeben von R. Rieks unter Mitarbeit von K. Geus, Frankfurt am Main u. a. 2000 [Classica et Neolatina 2]).

Eine umfassende Behandlung der Tragödie ist 2013 im Verlag Walter de Gruyter erschienen: Bernhard Paul, *Petrus Mussonius, 'Pompeius Magnus' – eine neulateinische Tragödie*. Text, Übersetzung und Interpretation, Berlin/Boston 2013 (BzA 325).

Zu Abweichungen vom ursprünglichen Druck vgl. dort S. 218–228.